

Пяром і пэндзлем

Дзве адметныя экспазіцыі адкрыліся днямі на нацыянальных пляцоўках краіны. Адна распавядае пра рэчы з рабочага кабінета Уладзіміра Караткевіча, якія экспануюцца ў Музеі кнігі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. Другая, прысвечаная жыццю і творчасці знакамітага мастака Фердынанда Рушчыца, запрашае ў залы Нацыянальнага мастацкага музея.

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Фота Пётры ВАСІЛЕЎСКАГА

Прамая тэлефонная лінія і прыём грамадзян па асабістых пытаннях міністра культуры Рэспублікі Беларусь

2 снежня 2020 года адбудзецца дадатковая прамая тэлефонная лінія міністра культуры Рэспублікі Беларусь Маркевіча Анатоля Мечыслававіча і прыём грамадзян па асабістых пытаннях. Звязацца з міністрам 2 снежня можна будзе па тэлефоне (8017) 203 75 74 з 9.00 да 11.00. З 11.00 будзе арганізаваны прыём грамадзян па асабістых пытаннях. Папярэдні запіс па тэлефоне (8017) 306 03 44

Art-блог

МАКРА- І МІКРА-КОСМАС "ФАЎСТА"

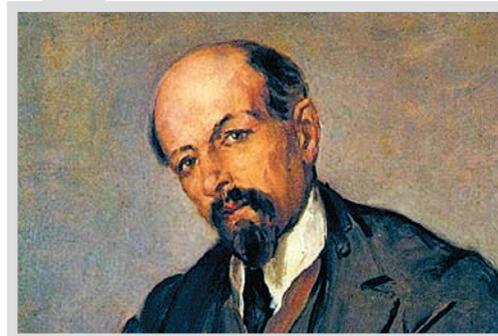

Беларускай опернай фаўсціяны паболела: у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры адбылася прэм'ера знакамітай оперы Ш.Гуно.

ст. 8-9

Погляд з XXI стагоддзя

БОЛЬШ ЖИВЫ ЗА ЎСИХ ЖИВЫХ

Імя Леніна атаясамліваецца толькі з Кастрычніцкай рэвалюцыяй. "К" прапануе чытачам паглядзець на гэтага чалавека ў кантэксце яго непасрэднай сувязі з культурай.

ст. 14

ст.2 — 3, 5, 16

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

9177199414780071 20048

Вольга Любімава і Анатолій Маркевіч.

Гістарычная павязь і паразуменне ў сучаснасці

26 лістапада ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылося сумеснае пасяджэнне калегій міністэрстваў культуры Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі, на якім абмяркоўваліся стан і перспектывы беларуска-расійскага супрацоўніцтва ў культурнай сферы.

Антон РУДАК

Адкрываючы пасяджэнне, міністр культуры Рэспублікі Беларусь Анатоль Маркевіч адзначыў, што культура з'яўляецца асновай для захавання даверу, узаема разумення і палітэлічнага дыялогу. Лёсы і творчасць такіх дзеячаў беларускай і рускай культуры, як Сямён Полацкі і Максім Багдановіч, Янка Купала, Якуб Колас, Ілья Рэпін, Аляксандр Твардоўскі, Уладзімір Мулявін і многіх іншых служыць доказам культурных сувязяў, якія здаўна існавалі між народамі Беларусі і Расіі.

Менавіта гэтыя сувязі зрабіліся трывалым фундаментам для плённага і арганічнага ўзаемадзеяння ў сферы культуры. Зарукай развіцця агульнай культурнай прасторы Беларусі і Расіі мусяць служыць павява да культурнай самабытнасці народаў і ўзаемаўзбагачэнне культур.

ПЛЁН СУМЕСНЫХ ВЫСІЛКАЎ

Гаворачы аб ходзе рэалізацыі зводнага Плана супрацоўніцтва між міністэрствамі культуры Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі на 2019 — 2021 гады, Анатоль Маркевіч адзначыў, што з моманту падпісання гэтага дакумента ў красавіку 2019 года за справядзачны перыяд былі выкананыя дваццаць восем з сарака яго пунктаў.

Асноўныя раздзелы Плана прадугледжваюць правядзенне мерапрыемстваў у такіх сферах супрацоўніцтва, як музейная справа, тэатральнае мастацтва, гастролі ў галіне выканальніцкага мастацтва, кінематаграфія, бібліятэчная справа і іншых.

Пачатак. Працяг на ст. 4.

У падвядзенні вынікаў — час новых пачынанняў

У панядзелак, 24 лістапада, міністр культуры Рэспублікі Беларусь Анатолій Маркевіч правёў апаратную нараду з начальнікамі ўпраўлення і аддзелаў міністэрства. На ёй абдыліся грунтоўныя абмеркаванні бягучых спраў у сферы культуры, ад суразмоўцаў прагучалі як папярэднія справядзачы аб працы за гэты год, так разглядаліся і планы ды прапановы па накірунках дзейнасці сферы ў найбліжэйшай будучыні.

Антон РУДАК /
Фота аўтара

Міністр даў даручэнне да 20 снежня прадставіць план работы міністэрства і ўпраўленняў культуры на наступны год, а таксама падвесці вынікі выканання дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" за 2016 — 2020 гады не пазней за люты 2021 года. У найбліжэйшы час таксама мусяць быць завершанае ўзгадненне практычна дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" на 2021—2025 гады. Была звернутая ўвага і на заўжды актуальнае пытанне закупкі і рамонту музычных інструментаў для ўстаноў

адукацыі і культуры — аб выніках дзейнасці па гэтых напрамках справядзача мусяць быць прадстаўленыя да канца 2021 года.

Не за гарамі ўжо зімовыя святы, і каму як не работнікам культуры дбаць аб стварэнні ў грамадзян адпаведнага ўрачыстага настрою. У гэтай сувязі асабліва ўвага была нададзена актуальным пытанням арганізацыі мерапрыемстваў, прымеркаваных да святкавання Новага года і Нараджэння Хрыстовага. Так, як паведаміла начальнік галоўнага ўпраўлення дзяржаўных спецыяльных культурных мерапрыемстваў і прафесійнага мастацтва Ірына Дрыга, традыцыйнае навагодняе прадстаўленне для

дзеячэй пройдзе напрыканцы снежня ў сталічным Палацы Рэспублікі.

БІБЛІЯТЭКІ, МУЗЕІ, ШКОЛЫ

Кіраўнікі ўпраўленняў прадставілі таксама агляд дзейнасці па даручаных ім накірунках культурнай галіны. Так, начальнік упраўлення культуры і народнай творчасці Наталія Задзяркоўская паведаміла, што ў сферы бібліятэчнай справы неўзабаве будзе завершана работа над метадычнымі рэкамендацыямі па арганізацыі нестатыянажнага бібліятэчнага абслугоўвання. Дакумент быў распрацаваны цягам года, яго з'яўленне стала вынікам праверак сеткі бібліятэк у рэгіёнах краіны.

Што тычыцца музейнай справы, напрыканцы снежня на базе Нясвіжскага палацава-паркавага комплексу мае адбыцца калегія, на якой мусяць быць падведзеныя вынікі года ў гэтым напрамку працы.

Пачатак. Працяг на ст. 4.

Да 90-годдзя Уладзіміра Караткевіча

Гэтымі лістападаўскімі днямі адбываецца шмат падзей у сувязі са святкаваннем 90-годдзя з дня нараджэння слаўтага беларускага пісьменніка, чыё імя вядома далёка за межамі нашай краіны. Насамрэч, Уладзімір Караткевіч для Беларусі, яе вядомасці ў свеце зрабіў вельмі і вельмі шмат. Бо, па вялікім рахунку, праз сваю яскравую творчасць ён прэзентаваў нашу краіну за яе межамі, і больш за тое — працягвае рабіць гэта і сёння.

У гонар памяці Уладзіміра Караткевіча — усмешлівага, неверагодна таленавітага чалавека, які аддаў любіў нашу Зямлю пад белымі крыламі, — некалькі ўстаноў прысвяцілі сваю творчую падзяку.

плекс гісторыі і культуры Аршаншчыны", а таксама грамадскае аб'яднанне "Беларускі саюз мастакоў".

Экспазіцыю складаюць больш за 70 работ 45 аўтараў з розных гарадоў Беларусі. У яе ўвайшлі партрэты пісьменніка, гістарычныя карціны, пейзажы, жывапіс, графіка, скульптура.

Выстава падзелена на дзве часткі: адна частка работ экспануецца ў Аршанскім музеі Уладзіміра Сямёнавіча Караткевіча, другая — у Аршанскай гарадской мастацкай галерыі імя В.А.Грамыкі.

Адрасы для наведвання: вул.Уладзіміра Лені-

на, 26 (Аршанскі музей У.С.Караткевіча), вул.Уладзіміра Леніна, ба, 2-гі паверх (Аршанская гарадская мастацкая галерэя імя В.А.Грамыкі).

Час работы: з 10.00 да 18.00, штодня, акрамя панядзелка.

Кантактныя тэлефоны: 8-0216-51-18-49; 56-37-50; 51-20-52.

У Музеі кнігі Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі з 24 лістапада адкрылася выстава "3 кнігі Уладзіміра Караткевіча", на якой упершыню прадстаўлены кнігі з кабінета і бібліятэкі пісьменніка. Тут таксама можна даведацца, якія рэдкія выданні, рукапісы

і старадрукі захоўваліся ў яго асабістым кнігазборы.

Адно з цэнтральных месцаў займаюць у экспазіцыі і экслібрсы Уладзіміра Караткевіча. Што цікава, большая іх частка самастойна зроблена пісьменнікам: разнастайныя кніжныя знакі адмыслова выкананы і падабраны для пэўных выданняў. У выявах творцам увасоблены і знакавыя постаці беларускай культуры: Скарына, Гусоўскі, і ўлюбёныя Караткевічам ветразі.

Асабліва вылучаецца ў экспазіцыі арыгінальныя пячатка і клішэ майстра беларускага слова.

Пачатак. Заканчэнне на 16 ст.

КУЛЬТУРА

ШТОТДЫНЬВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдавецтва з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдана Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч; намеснік галоўнага рэдактара —

Юрый КАРПЕНКА; адказны сакратар — Таццяна ПАШЭНЬКА; рэдактар аддзела:

Юген РАПІН; аглядальнік рэдакцыі: Зміцер ЮРКЕВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Надзея КУДРЭЙКА, Антон РУДАК, Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльны

карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕВІЧ; мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск,

пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23.

Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".

Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна;

першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.

Прыёмная: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку,

пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены

пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Аўтарскія рукапісы не рэцензуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць

пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

*Матэрыял на правах рэкламы.

© "Культура", 2020. Наклад 2863. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці.

Падпісана ў друку 27.11.2020 у 19.00. Замова 3434.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку".

220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004.

27 лістапада 2020 года адбылася ўрачыстая цырымонія ўшанавання лаўрэатаў Міждзяржаўнай прэміі "Зоркі Садружнасці" і Міжнароднай прэміі "Садружнасць дэбютаў" за 2019 год. У сувязі з эпідэміялагічным становішчам урачыстая цырымонія праходзіла ў рэжыме відэаканферэнцсувязі.

Ва ўрачыстай цырымоніі ўзнагароджання прынялі ўдзел прадстаўнікі навуковай і творчай інтэлігенцыі з краін Садружнасці, члены Савета па гуманітарным супрацоўніцтве (СГС) і Праўлення Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва (МФГС), прадстаўнікі міністэрстваў і ведамстваў.

З прывітальнымі словамі да лаўрэатаў прэміі і гасцей цырымоніі звярнуліся Старшыня Праўлення МФГС, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Азербайджанскай Рэспублікі ў Расійскай Федэрацыі Палад Бюльбюль оглы і Сустаршыня Праўлення МФГС, Спецыяльны прадстаўнік Прэзідэнта Расійскай Федэрацыі па міжнародным культурным супрацоўніцтве Міхаіл Яфімавіч Швыдкой.

3 урачыстай цырымоніі ўшанавання ў Міністэрстве культуры

Фота Тацяны МАТУСЕВІЧ

Лаўрэат прэміі "Садружнасць дэбютаў", Кацярына Роўда.

У 2019 годзе лаўрэатам Міждзяржаўнай прэміі "Зоркі Садружнасці" ад Рэспублікі Беларусь стаў акадэмік Аляксандр Генадзевіч Мрочак. Лаўрэатам Міжнароднай прэміі "Садружнасць дэбютаў" за 2019 год ад Рэспублікі Беларусь стала паэт, член Саюза пісьмнікаў Беларусі, бібліятэкар Фундаментальнай бібліятэкі БДУ Кацярына Сяргееўна Роўда.

На ўрачыстай цырымоніі з прывітальнымі словамі выступіў міністр культуры Рэспублікі Беларусь Анатолій Мечыслававіч Маркевіч:

"Паважаныя сябры! Карыстаючыся выпадкам, хачу павіншаваць усіх лаўрэатаў і падзякаваць заснавальнікам прэміі — Савет па гуманітарным супрацоўніцтве і Міждзяржаўны фонд гуманітарнага супрацоўніцтва — за праведзеную імі вялікую працу па прысуджэнні гэтых высокіх узнагарод. Уручэнне прэміі "Садружнасць дэбютаў" і прэміі "Зоркі Садружнасці" сведчыць аб высокай ацэнцы ўкладу лаўрэатаў у развіцці гуманітарнага і навуковага супрацоўніцтва паміж нашымі дзяржавамі.

Сёння ў зале калегіі Міністэрства культуры знаходзіцца лаўрэат Міжнароднай прэміі "Садружнасць дэбютаў" за 2019 год Кацярына Роўда. Паважанае Кацярына Сяргееўна, ад усёй душы віншую Вас і жадаю новых творчых вышынь, невычэрпнага натхнення, здароўя і дабрабыту".

Уручэнне міждзяржаўнай прэміі "Зоркі Садружнасці" ў галіне культуры і мастацтва,

навукі, гуманітарнай дзейнасці з'яўляецца пацверджаннем значнага ўкладу кожнага лаўрэата ў гэтыя сферы, які выяўляецца ў стварэнні асабліва значных творчых работ, праектаў, а таксама стварэнні распрацовак, якія спрыяюць развіццю супрацоўніцтва ў гуманітарнай сферы, у тым ліку прымяненню культурнай спадчыны на прасторы СНД.

Міждзяржаўная прэмія "Зоркі Садружнасці" прысуджаецца штогод за выдатны ўклад і дасягненні ў такіх сферах як гуманітарная дзейнасць, культура, мастацтва, адукацыя, навука, архіўная справа. Інфармацыя і масавыя камунікацыі, спорт, турызм, работа з моладдзю. Дасягненні павінны адпавядаць узроўню сусветных дасягненняў і садзейнічаць збліжэнню народаў краін СНД, развіццю як кожнай з краін-удзельніц СНД, так і Садружнасці ў цэлым. Прэмія складаецца з грашовага ўзнагароджання ў памеры 2 млн. расійскіх рублёў, дыпло-

ма, ганаровага знака лаўрэата прэміі і пасведчання да яго.

Міжнародная прэмія "Садружнасць дэбютаў" накіравана на ўсебаковую падтрымку творчасці моладзі, садзейнічанне іх прафесійнаму росту, прасоўванне вынікаў іх творчай дзейнасці ў прафесійных супольнасцях краін СНД.

Прэмія "Садружнасць дэбютаў" заснавана ў 2008 годзе Саветам па гуманітарным супрацоўніцтве СНД і Міждзяржаўным фондам гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельніц СНД. Яе ўручаюць штогод маладым спецыялістам ва ўзросце да 35 гадоў у той гуманітарнай галіне, якую вызначаюць заснавальнікі. Дадзеная прэмія прысуджалася па выніках 2019 года, які быў абвешчаны ў СНД Годам кнігі. Раней яе атрымлівалі паэты, лекарны, педагогі, навукоўцы, спецыялісты па ахове помнікаў гісторыі і культуры, спартсмены, трэнеры, арганізатары турызму.

Рэканструкцыя атмасферы

Юбілей вядомага жывапісца Фердынанда Рушчыца, чые карані — родавыя і творчыя — у беларускай зямлі, адзначаны вялікай выставай у Нацыянальным мастацкім музеі. Адкрылася выстава 26 лістапада.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота Зміцера ЮРКЕВІЧА

Выстава займае ўвесь першы паверх музея. Складаецца экспазіцыя з чатырох адносна самастойных раздзелаў. Першы распавядае пра самога Рушчыца. Гэта спроба вобразнай рэканструкцыі атмасферы, у якой жыў і працаваў мастак.

Сэнсавым і эмацыйным стрыжнем гэтага раздзела з'яўляецца адзіная ў Беларусі карціна спадара Фердынанда. Твор на выставу ўзяты з пастаяннай экспазіцыі Нацыянальнага мастацкага.

Другі раздзел — настаўнікі ды аднакурснікі Фердынанда Рушчыца па Пецярбургскай акадэміі мастацтваў. Тут прадстаўлена саўпраўдная мастацкая эліта імперыі памежжа XIX — XX стагоддзяў: Куінды, Шышкін, Рэрых... Трапіць у такі асяродак — падарунак лёсу. Прыродная шляхетнасць у спалучэнні з гэтым найвыдатнейшым сумоўем ды яшчэ трывалыя маральныя прынцыпы, якіх мастак прытрымліваўся ўсё жыццё, і зрабілі Рушчыца асобай, якую некалькі сумежных народаў жадаюць бачыць у сваім нацыянальным пантэоне.

Далей — вучні Фердынанда Рушчыца. Сярод іх найбольш вядомыя Міхась Сеўрук, Пётра Сергіевіч. Самая простае ў настаўніцкай справе сказаць вучню "рабі як я". Але талент настаўніка выяўляецца ў здольнасці выхоўваць асобы, на свайго выкладчыка непадобныя. Тых, хто засвойвае твой досвед, але ідзе ўласным шляхам. Спадар Фердынанда быў спачатку такім вучнем, а потым — настаўнікам, які паважаў чужы талент і дапамагаў яму развіцца.

Трэці раздзел — сучасныя беларускія мастакі, якія ў сваёй творчасці абапіраюцца на творчую спадчыну Рушчыца — Аляксандр Грышкевіч, Уладзімір Пракапоў, Кастусь Качан, Уладзімір Слабодчыкаў, Юрый Несцярук, Уладзімір Васюк...

"Партал касцёла". (1900-1903 гг.)

І апошня частка экспазіцыі знаёміць глядачоў з землякамі і сучаснікамі мастака. Гэта нізка фотаздымкаў родных мясцін Фердынанда Рушчыца і людзей, з якімі мастак мог сустракацца. Зроблены

"Дахі Мінска". (1911 г.)

здымкі ў часе Першай сусветнай вайны

Ад наведвання выставы ўражанне, нібы пабываў у мемарыяльным музеі Фердынанда Рушчыца.

27 лістапада 2020 года ў Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны пачне працаваць значная выстава, прысвечаная 75-годдзю Вялікай Перамогі. Экспазіцыя "Яўген Халдзей. Сцяг Перамогі" арганізавана пры падтрымцы Міністэрства культуры Расійскай Федэрацыі ў рамках Нацыянальнага праекта "Культура" і прадастаўлена Дзяржаўным музейна-выставачым цэнтрам РОСФОТО.

Сярод знакамітых майстроў, якія захавалі для нашчадкаў падзеі Вялікай Айчыннай вайны, адно з галоўных месцаў, безумоўна, належыць выдатнаму майстру фатаграфіі — Яўгену Халдзеву.

Класік савецкага фотамастацтва ваенных гадоў Яўген Халдзей нарадзіўся ў 1917 годзе ў Юзаўцы (цяпер Данецк). Першы здымак ён зрабіў ва ўзросце 13 гадоў камерай, якую сабраў самастойна з дзвюх кардонных скрынак і лінзы ад акуляраў у якасці аб'ектыва. У 18 гадоў ён пачаў працаваць фотакарэспандэнтам, друкаваўся ва ўкраінскіх газетах, а неўзабаве яго здымкі сталі з'яўляцца ў маскоўскай прэсе. Вядомасць да яго прыйшла ўжо як да вайсковага фотакарэспандэнта ў пачатку 1940-х гадоў.

З 1936 года Яўген Халдзей працаваў карэспандэнтам "Фотакроніка ТАСС". Ён прайшоў доўгі шлях ад Мурманска да Берліна, тысячы кіламетраў — на караблях, самалётах, машынах, танках, аленях — і пешшу па дарогах вайны. Сотні мет-

"Яўген Халдзей. Сцяг Перамогі"

раў фоталёнкі захавалі Керч, Новарасійск, Растоў-на-Доне, Кубань, Ялту, Севастопаль, Балгарыю, Румынію, Югаславію, Венгрыю, Аўстрыю, Германію, Патсдам, Нюрнбергскі працэс, Харбін, Порт-Артур, Парыж і Каны.

Уменне ў партрэтным малюнку перадаць характар, лёс чалавека сталі адметнай рысай творчасці фатаграфіста. Ім створаны партрэты савецкіх ваеначальнікаў, афіцэраў, салдат, лёт-

чыкаў і маракоў — герояў і простых працаўнікоў вайны.

Творчасць Яўгена Халдзевы неаддзельна ад гісторыі Другой сусветнай вайны. Паводле яго фатаграфій краіна судзіла пра ўсе бедствы вайны, а некаторыя здымкі былі прад'яўлены ў якасці доказаў у Нюрнбергскі трыбунал. Фатаграф прафесійна зафіксаваў, як і чым жылі людзі ў найбольш цяжкія гады выпрабаванняў, калі вырашаўся лёс чалавецтва. Яго фатаграфіі — гэта не столькі сведчанне ваеннага часу, колькі эмацыйнае перажыванне. Гераізм і мужнасць звычайнага чалавека на вайне, радасць перамогі і боль паражэнняў, чалавечыя страты — усё гэта Яўген Халдзей перажыў сам. Яго працы працягтыя ўласным болем за краіну, за паразы і страты, і гарачым жаданнем дажыць да перамогі.

З 80 пражытых 65 гадоў Яўген Халдзей прысвяціў фатаграфіі. Ён казаў, што заўсёды рабіў здымкі "сэрцам і душой", каб людзям было цікава глядзець іх сёння, заўтра і паслязаўтра. Па яго здымкам можна вывучаць гісторыю краіны, якой ужо не існуе, але фатаграфіі сапраўднага творцы яшчэ жывуць і па-ранейшаму патрэбныя людзям.

Выстава месціцца па адрасе: пр-т. Пераможцаў, 8, Беларускі Дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Залла Перамогі, 4 паверх.

Час працы: 27 лістапада — 27 снежня 2020 года.

Гістарычная повязь і паразуменне ў сучаснасці

Заканчэнне. Пачатак на ст. 2.

Вядома, пандэмія ўнесла карэктывы ў многія раней намечаныя планы, аднак і Расія, і Беларусь маюць намер актывізаваць супрацоўніцтва, і прыкласці ўсе намаганні, каб не толькі вярнуцца да таго тэмпу сумеснай працы, які быў задзены раней, але і павялічыць колькасць культурных акцый.

Перспектыўнымі напрамкамі сумеснай дзейнасці таксама могуць стаць стварэнне і ўкараненне сумесных доўгатэрміновых праграм, звязаных з умацаваннем культурных сувязяў паміж гарадамі-героямі, гарадамі вайскавай славы, гарадамі працоўнай долбесці.

На працягу года былі праведзеныя гас-

тролі тэатраў, арганізаваныя выставачныя праекты, выступленні расійскіх калектываў і выканаўцаў. Адбыліся майстар-класы для студэнтаў мастацкіх і музычных вышэйшых навучальных устаноў Рэспублікі Беларусь, а таксама сумесныя пленэры. Прадстаўнікі кіраўніцтва двух міністэрстваў прымалі ўдзел у ключавых мерапрыемствах, якія праводзіцца ў Расіі і Беларусі ("Інтэрмузей", "Славянскі базар у Віцебску", Форум рэгіёнаў, "Брэст — культурная сталіца Садружнасці 2019", Санкт-Пецярбургскі міжнародны культурны форум).

Паказчыкам вялікага патэнцыялу супрацоўніцтва таксама можна лічыць той факт, што ў рамках Форуму рэгіёнаў Беларусі і Расіі ў верасні гэтага года, арганізацыі, падведомственыя міністэрствам культуры абедзвюх краін, падпісалі дванаццаць дамоваў аб супрацоўніцтве.

3 ПАМЯЦЦЮ АБ МІНУЛЫМ І МАРАМІ АБ БУДУЧЫНІ

Міністр культуры Расійскай Федэрацыі Вольга Любімава падкрэсліла важнасць дыялогу аб агульнай гісторыі і культурнай спадчыне народаў Беларусі і Расіі. Менавіта дадзенай мэце служыць, напрыклад, зладжаная ў гэтыя дні выстава "Яўген Халдзей. Знамя перамогі", прысвечаная творчасці знакамітага савецкага фотамастака, якую можна пабачыць у Беларуска-расійскім дзяржаўным музеі Вялікай Айчыннай вайны — у экспазіцыі будучы прадстаўленыя здымкі з фондаў музейна-выставачнага цэнтра "Росфота".

Прыводзячы прыклады плённага беларуска-расійскага супрацоўніцтва ў сферы культуры, намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Валерый Грамада згадаў таксама стварэнне Ржэўскага мемарыяла на месцы баёў 1942 — 1943 гадоў — комплексу складаецца з 25-метровай фігуры салдата на высокім насыпным пагорку, сталёвых пліт з імёнамі тых, хто загінуў і мультымедыйнай экспазіцыі музейнага павільёна, які з'яўляецца філіялам Музея Перамогі.

Сюды ж варта аднесці праект капітальнага рамонтнага з элементамі рэстаўрацыі, мадэрнізацыі і музейфікацыі аб'ектаў у складзе Мемарыяльнага комплексу "Брэсцкая крэпасць-герой". Гаворачы аб перспектывах супрацоўніцтва, намеснік міністра згадаў аб неабходнасці аднаўлення дзейнасці Маладзёвага беларуска-расійскага сімфанічнага аркестра, а таксама паведаміў аб

прапанове правесці ў 2021 годзе ў Беларусі фестываль інклюзіўнай творчасці "Разам мы здолеем больш".

РЭСТАЎРАЦЫЯ І РЭСТЫТУЦЫЯ

Распавядаючы аб перспектыўных напрамках развіцця беларуска-расійскага культурнага ўзаемадзеяння ў 2021 — 2023 гадах, дырэктар Нацыянальнага гістарычнага музея Павел Сапоцька, між іншага, паведаміў, што істотную ўвагу мяркуецца надаць пытанням музейнай рэстытуцыі.

Рашэннем Камісіі пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь па выяўленні, вяртанні, сумесным выкарыстанні і ўвядзенні ў навуковы і культурны ўжытак нацыянальных культурных каштоўнасцяў, якія апынуліся за межамі Беларусі, прадугледжаная арганізацыя перамоў з Эрмітажам, Маскоўскім музеем-запаведнікам і Ваенна-гістарычным музеем артылерыі і інжынерных войск і войск сувязі Санкт-Пецярбурга аб правядзенні часовых выстаў і рэалізацыі даследчыцкіх праектаў.

Актуальнай застаецца і тэма музей-

най рэстаўрацыі — сёння працягваюцца перамоўныя аб узаемадзеянні Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа і музея-запаведніка Аляксандра Пушкіна "Міхайлаўскае" ў справе кансервацыі і рэстаўрацыі помнікаў драўлянага дойлідства.

ПАДМУРАК ДЛЯ ДАЛЕЙШЫХ ДАСЯГНЕННЯЎ

Пасяджэнне калегій завершылася ўрачыстай перадачай у дар ад міжнароднага фонду "Пецярбургскі фоталетапіс" Беларускаму дзяржаўнаму музею Вялікай Айчыннай вайны выставы "Насустрач перамозе". У сваю чаргу, Міністэрства Рэспублікі Беларусь сумесна з калекцыянерам Уладзімірам Ліхадзедавым перадала ў падарунак Міністэрству культуры Расійскай Федэрацыі калекцыю арыгінальных фотаздымкаў часоў Першай сусветнай вайны.

Па выніках пасяджэння было прынятае рашэнне прадставіць сумесную выніковую справаздачу аб выкананні Плана супрацоўніцтва між міністэрствамі культуры Рэспублікі Беларусь і Расійскай Федэрацыі на 2019 — 2021 гады не пазней за 1 лютага 2022 года, а наступнае сумеснае пасяджэнне калегій міністэрстваў культуры Расіі і Беларусі правесці напрыканцы 2021 года. Да гэтага часу мусіць быць узгоднены новы праект Плана супрацоўніцтва на 2022 — 2024 гады.

Разам з тым было вырашана накіраваць у адрас Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы бюджэтную заяўку на фінансаванне фестывалю творчасці інвалідаў "Разам мы здолеем больш" на 2022 год, а таксама арганізаваць работу па ўзгадненні праекта палажэння аб Маладзевым беларуска-расійскім сімфанічным аркестры. Па выніках яго ўзгаднення будзе накіраваная адпаведная заяўка на фінансаванне гастроляў гэтага калектыву.

К

У падвядзенні вынікаў — час новых пачынанняў

Заканчэнне. Пачатак на ст. 2.

Анатолій Маркевіч прапанаваў актывізаваць супрацоўніцтва з Міністэрствам адукацыі для вырашэння пытанняў падрыхтоўкі профільных спецыялістаў і забеспячэння іх занятасці ва ўстановах культуры. Міністр звярнуў увагу і на магчымасць супрацоўніцтва са школамі: такім чынам, каб урокі па гісторыі і іншых гуманітарных дысцыплінах зрабіліся больш практыка-арыентаванымі і маглі праводзіцца на базе ўстаноў культуры (напрыклад, у музеях ды бібліятэках). Падобныя захады маглі б значна разнастаіць школьныя заняткі і падвысіць зацікаўленасць навучэнцаў мінуўшчынай Беларусі ды набыткамі роднай культуры.

НАС ВЕДАЮЦЬ ЗА МЕЖАМІ КРАІНЫ

Як распавяла начальнік аддзела міжнароднага супрацоўніцтва і інфармацыйнага забеспячэння Вікторыя Ратабыльская, нягледзячы на тое, што ў выніку сучаснай эпідэміялагічнай сітуацыі шэраг запланаваных мерапрыемстваў у гэтай сферы быў перанесены на наступны год, тым не менш, пэўныя сустрэчы ладзяцца анлайн, у відэафармаце.

Так, 4 снежня мае адбыцца пасяджэнне міжрадавага камітэта па супрацоўніцтве з Кітайскай Народнай Рэспублікай — такія мерапрыемствы ладзяцца раз на два гады. Сёлета на адпаведнай камісіі міністэрствам будзе прадстаўлены даклад аб супрацоўніцтве Беларусі з КНР у сферы культуры. Налета ж мае адбыцца пасяджэнне камісіі па культурным супрацоўніцтве з Кітайскай Народнай Рэспублікай, якое будзе сумешчанае з Днямі беларускай культуры ў Кітаі. Таксама працягваецца міжнароднае супрацоўніцтва з Пермскім краем Расійскай Федэрацыі.

Рэспубліка Беларусь на працягу ўжо трох гадоў стаіць на чале камісіі па культурным супрацоўніцтве Садружнасці Незалежных Дзяржаў. А ў наступным годзе Беларусь будзе старшыняваць у СНД, таму ў Мінску мусіць быць праведзены таксама Савет па культурным супрацоўніцтве краін садружнасці. 18 лістапада ў фармаце анлайн-відэаканферэнцыі адбылося пасяджэнне Савета, на якім быў прыняты шэраг цікавых рашэнняў — напрыклад, па развіцці віртуальнага музея краін СНД: Беларусь узначальвае рабочую групу па працы над гэтым праектам.

Агулам жа наша краіна мае каля 78 дзейных пагадненняў аб міжнародным супрацоўніцтве ў сферы культуры і актыўна ўзаемадзейнічае ў гэтым напрамку з Міністэрствам замежных спраў.

ВЫРАШАЮЦЬ КАДРЫ

На нарадзе таксама была звернута больш пільная ўвага і на працу з кадрамі. Начальнік аддзела кадровай работы і дзяржаўных узнагарод Аксана Лісянкова распавяла, што ў дадзены момант адбываецца фарміраванне рэзерву кіраўнічых кадраў рэгіянальнага апарата і кіраўнікоў дзяржаўных арганізацый, падпарадкаваных Міністэрству культуры — гэтая справа мусіць быць завершаная да 1 снежня.

Анатолій Маркевіч выказаў упэўненасць, што пры рабоце з кадрамі трэба зыходзіць з практыка-арыентаванага фарміравання кадравага патэнцыялу на ўзроўні абласцей і раёнаў, і падкрэсліў важнасць кантролю над сітуацыяй у гэтым напрамку дзейнасці, пачынаючы з мясцовага ўзроўня. Таксама міністр заклікаў актывізаваць працу па падрыхтоўцы праекта новай рэдакцыі кваліфікацыйнага даведніка пасадак служачых, занятых у галіне культуры і мастацтва.

Начальнік аддзела арганізацыйнай работы і дакументаабароту Алена Быкава у сваю чаргу паведаміла, што да 30 снежня мусіць быць унесены на разгляд Савета Міністраў дапрацаваны праект Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб культуры. Дакумент, які рыхтуецца, ужо прайшоў шэраг узгадненняў і дапрацовак паводле заўваг і прапаноў, унесеныя дзяржаўнымі органамі.

БУДОЎЛІ НЕ СПЫНЯЮЦА

За год краіна ўзбагацілася цэлым шэрагам новых аб'ектаў, звязаных са сферай культуры. Начальнік упраўлення капітальнага будаўніцтва і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння Барыс Новікаў нагадаў, што сёлета былі ўведзеныя ў эксплуатацыю спартыўна-культурны цэнтр Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, завершаная рэканструкцыя з мадэрнізацыяй будынка Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі ў Мінску на плошчы Свабоды.

Таксама была ўведзеная ў эксплуатацыю сістэма ацяпляльнага ў філіяле "Ляў-

кі" Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы ў Аршанскім раёне. Завершаныя работы па капітальным рамонтзе, рэстаўрацыі і стварэнні экспазіцыі Усходняга форта Брэсцкай крэпасці, падыходзяць да завяршэння аналагічных работ на Пятым форце. Працягваюцца работы на новым комплексе будынкаў Нацыянальнага мастацкага музея. Міністр выказаў намер наведаць аб'екты, работы на якіх яшчэ працягваюцца, каб асабіста азнаёміцца з надзённымі пытаннямі, якія патрабуюць вырашэння для іх паспяховага здачы ў эксплуатацыю.

СПАДЧЫНА ЯДНАЕ СВЕТ

Думаючы пра будучыню, не варта забываць і аб набытках мінуўшчыны. Начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны Наталія Хвір акрэсліла асноўныя напрамкі працы гэтага падраздзялення: кантроль за выкананнем заканадаўства ў азначанай галіне, улік гісторыка-культурных каштоўнасцяў, уключэнне аб'ектаў і элементаў спадчыны ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь, а таксама ўзгадненне праектна-каштарыснай дакументацыі і выдачу дазвалаў на выкананне праектных работ на аб'ектах, якія маюць статус гісторыка-культурнай каштоўнасці.

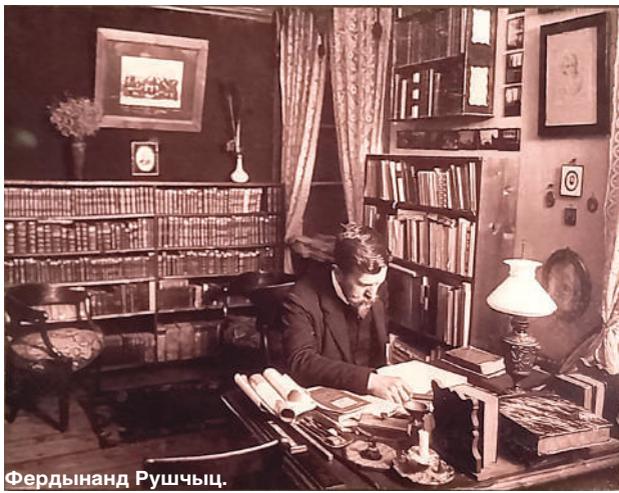
ПЕРСПЕКТЫВЫ АКРЭСЛЕННЯ

Анатолій Маркевіч абзначыў і шэраг пазіцый, праца па якіх мусіць быць удасканаленая. Так, міністр падкрэсліў, што бюджэтычныя рэсурсы, выдзеленыя дзяржавай на тэму іншых накірункаў дзейнасці, мусіць абавязкова засвойвацца ў поўным памеры. А аптымізацыя сеткі ўстаноў культуры мусіць адбывацца з улікам зацікаўленасцей насельніцтва, без празмернага яе скарачэння.

Кіраўнік міністэрства таксама звярнуў увагу на тое, што эпідэміялагічная сітуацыя, якая склалася ў свеце на сённяшні дзень, не мусіць быць падставай ці апраўданнем для бяздзейнасці ў тых ці іншых накірунках працы ў сферы культуры. І заклікаў выкарыстоўваць усе магчымыя спосабы для правядзення запланаваных мерапрыемстваў у анлайн-фармаце альбо іншых формах, якія дазваляюць забяспечыць ахову здароўя грамадзян з улікам новых абставін.

К

У адным з апошніх нумароў “К” (№ 46, 2020 год) мы зрабілі анонс публікацыі, у якой запланавалі распавесці нашым чытачам пра намер аднаўлення сядзібы старога беларускага роду Рушчыцаў у Багданаве. Сядзіба гэта вядома перш наперш тым, што тут нарадзіўся і памёр вялікі мастак Фердынанд Рушчыц (1870 — 1936). 10 снежня мы адзначым 150-ю гадавіну з дня яго нараджэння. “Намер аднаўлення” з канца 2014 года даволі рэгулярна з’яўляецца на старонках беларускіх СМІ, у тым ліку і нашай газеты. Ці адбыліся якія-небудзь зрухі на зямлі Рушчыца, ці “намеры” пакуль застаюцца “намерамі”, — пра ўсё гэта ў нашым матэрыяле.

Фердынанд Рушчыц.

Сядзіба ў Багданаве.

Зямля Фердынанда Рушчыца

Зміцер ЮРКЕВІЧ

ПЛАН ТАКІ

1 лістапада 2014 года ў “К” выйшла публікацыя Барыса Крэпака “Я пабачыў “Зямлю” вачыма Рушчыца”. У ёй асвятляюцца відзіт у Беларусь унука мастака, таксама Фердынанда Рушчыца. Падчас сустрэчы з тагачасным міністрам культуры Беларусі адбылася размова пра

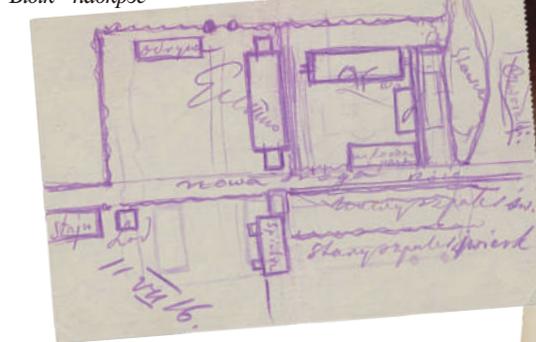
“...перспектывы будучага адраджэння маёнтка Багданаў, аб далейшым увекавечанні памяці мастака...” Пазней, у размове са спадаром Крэпаком, Рушчыц-малодшы так прадставіў перспектывы праекта: “*І хачу дажыць да таго дня, калі ўбачу адраджэнню, абноўленую сядзібу Рушчыцаў, дзе будуць працаваць культурна-адукацыйны цэнтр, ладзяцца дзіцячыя і “дарослыя” міжнародныя пленэры, выстаўкі, творчыя канферэнцыі, сустрэчы за “круглым сталом”, турыстычныя мерапрыемствы. Разуменне, што гэта патрабуе шмат намаганняў. Я вельмі разлічваю на дапамогу спецыялістаў Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі, на Міністэрства культуры вашай краіны, на спонсараў і мясцовыя ўлады — словам, на ўсіх тых людзей, для каго імя майго дзеда штосьці значыць. Канешне, гэта праект будучага. Трэба будзе прайсці некалькі ўзроўняў падрыхтоўкі, каб дайсці да сутнасці такіх акцый, бо, на жаль, мала што захавалася ад былога маёнтка сям’і Рушчыцаў. І ад адраджэння на захаваных частках дома мастака ды ўсёй сядзібы да “прэзентацыі” гэтага цуду — дыстанцыя немалая. Але хачу верыць, што за наступную пяцігодку нешта з’явіцца. А пакуль, ведаю, беларускім Міністэрствам культуры хутка будзе зацверджаны адпаведны аркамітэт, які зможа ўзяць усе пытанні на далейшым узроўні навукова-практычнай працы ў Рушчыцаў, уключаючы арганізацыю выстаўкі твораў мастака з музейных фондаў Польшчы, Літвы, Расіі, прыватных калекцый, праектаванне работ на аднаўленні багданавіцкай сядзібы Рушчыцаў з Культурна-адукацыйным цэнтрам, на падрыхтоўцы альбома аб творчасці мастака і г.д.д.д.*”

Спраўды, ад сядзібы Рушчыцаў сёння практычна нічога не засталося, хіба сціплыя

вясковыя могілкі, дзе пахаваны прадстаўнікі роду, дзе падмуркі іхніх дамоў. Ну, яшчэ — ручай і старыя дрэвы. Але, калі ўспомніць, як адраджалася сядзіба Ільі Рэіна ў віцебскім Здраўнёве ды іншыя знакамітыя архітэктурныя і культурныя “арт-факты” ў нашай краіне, то ёсць надзея, што мы дажывем яшчэ да аднаго свята ў нашай вялікай духоўнай прасторы...”

ЗРОБЛЕНА ЗА ПЯЦЬ ГАДОУ

Што і казаць, думкі слухныя і план годны рэалізацыі. Але прайшоў год, і з нагоды 145-й гадавіны з дня нараджэння Фердынанда Рушчыца ў аграгарадку Багданова Валожынскага раёна адбылося ўрачыстае адкрыццё музея яго імя, які размесціўся ў школе. У “Мінскай праўдзе” з’явілася публікацыя, у якой адносна планаў аднаўлення сядзібы казалася наступнае: “*Пачаць аднаўленне сядзібы плануецца з стварэння Фонду Фердынанда Рушчыца і апякунскага савета... Намеснік старшыні Валожынскага райвыканкама Пётр Бібік падкрэс-*

План фальварка Багданаў (аўтар Ф. Рушчыц).

ліў: мясцовая ўлада сумесна з усімі зацікаўленымі бакамі і папярчальным саветам прыкладзе ўсе намаганні для таго, каб да 150-годдзя Фердынанда Рушчыца рэалізаваць праект рэканструкцыі і радавога гнязда майстры ў максімальнай ступені. Усё, што засталося ад былой сядзібы мастака, месца яго пахавання, фрагменты парку, тэрыторыя былога касцёла ў Багданаве ўключаны ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь”.

Пайшоў адлік пяцігодкі, якая засталася да святкавання юбілею мастака. Напачатку 2017 года, 17 сакавіка, з’явіўся матэрыял і на БЕЛТА. Намеснік міністра культуры Вадзім Чэрнік паведаміў, што да юбілею мастака планавалася

“адрэстаўраваць сядзібу ў Валожынскім раёне, а таксама сямейнае пахаванне. У сядзібе павінны былі з’явіцца адукацыйны цэнтр, выставачны залі, арт-кавярня”.

18 мая 2018 года на сайце Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі было размешчана інтэрв’ю з дырэктарам Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі Уладзімірам Пракапцюком, які распавёў пра некаторыя планы святкавання ў 2020 годзе юбілея мастака. Згадвалася і сядзіба “*Плануем таксама з цягам часу зрабіць*

У старой сядзібе.

рэканструкцыю фамільных могілак Рушчыцаў і аднавіць сядзібу (яна згарэла падчас Вялікай Айчыннай вайны), каб стварыць на Валожыншчыне культурна-адукацыйны цэнтр імя Фердынанда Рушчыца”.

Напачатку 2019 года навіны набылі рысы канкрэтыкі. З’явіліся адразу два матэрыялы — “У гэтым годзе плануецца аднавіць сядзібу Рушчыцаў у Багданаве” і “В Беларусі возрождаюцца усядыбы двух великіх художников — Наполеона Орды и Фердинанда Рушцыца” (“Рэспубліка”). У публікацыі “Рэспубліка”, ад 28 лютага, быў выказаны спадзеў, што “*Усадебный комплекс Наполеона Орды в Ивановском районе и дом Фердинанда Рушцыца в Воложинском — всё это*

скоро может стать явью. Восстановление родовых имений этих двух великих художников, уроженцев нашей земли — в ближайших планах государства и частных инвесторов”.

“К слову, за сохранение историко-культурного наследия болеют душой и некоторые частные инвесторы, в том числе зарубежные... Но все же больше это забота нашей страны, в том числе местных органов власти”.

20 лістапада 2020 года на АНТ выйшаў сюжэт, у якім распавядалася пра тое, што “Беларусь рыхтуецца адна-

ўлення сядзібы і пра некаторыя пытанні з гэтым звязаныя. Скарыстаўшыся момантам, задалі мы пытанне адносна планаў аднаўлення сядзібы Рушчыцаў і міністру культуры спадару **Анатолію Маркевічу**. Спадар Маркевіч, перш наперш падкрэсліў вельмі значны высілак уладаў Валожынскага раёна ў справе захавання спадчыны Рушчыцаў. Што ж да пытання аднаўлення сядзібы, то, на яго думку, неабходна арганізаваць выезд у Багданова, каб на ўласныя вочы ўбачыць, што з сябе за-

раз прадстаўляе колішняе котлішча Рушчыцаў. Пасля гэтага можна будзе весці размову аб далейшай супрацы і тых захадах, якія неабходна будзе прыняць.

Па каментарый мы звярнуліся і да спадара **Вікенція Адамовіча**, які з’яўляецца начальнікам упраўлення культуры, ідэалогіі і па справах моладзі Валожынскага райвыканкама.

Па словах спадара Адамовіча, у справе аднаўлення сядзібы роду Рушчыцаў зацікаўлены літаральна ўсе. І перш за ўсё ўлады Валожынскага раённага, Мінскага абласнога выканкамаў, вядома, і Дзяржаўны мастацкі музей. Вялікую зацікаўленасць да аднаўлення сядзібы мае і ўнук мастака Фердынанд Рушчыц, які ўжо перадаў для музейнай экспазіцыі ў Багданова некаторыя дакументы. Але для рэалізацыі праекта, зразумела, патрэбна дапамога ўсёй дзяржавы, бо аднавіць сядзібу

ўлення сядзібы і пра некаторыя пытанні з гэтым звязаныя.

Скарыстаўшыся момантам, задалі мы пытанне адносна планаў аднаўлення сядзібы Рушчыцаў і міністру культуры спадару **Анатолію Маркевічу**. Спадар Маркевіч, перш наперш падкрэсліў вельмі значны высілак уладаў Валожынскага раёна ў справе захавання спадчыны Рушчыцаў. Што ж да пытання аднаўлення сядзібы, то, на яго думку, неабходна арганізаваць выезд у Багданова, каб на ўласныя вочы ўбачыць, што з сябе за-

сіламі аднаго Валожынскага раёна проста немагчыма.

На сённяшні момант, аб чым казаў падчас адкрыцця і спадар Пракапцюк, першасная задача, — атрымаць рашэнне вышэйшых дзяржаўных уладаў, аб перадачы пад музей-сядзібу трох гектараў зямлі. Без гэтага немагчыма распачаць працы па аднаўленні сядзібнага комплексу. Пакуль жа актыўна шукаюцца крыніцы фінансавання. І, зразумела, працягваецца збор матэрыялаў, датычных сядзібы і роду Рушчыцаў.

Гістарычная даведка:

Да паловы XVI стагоддзя зямлі, на якіх пазней з’явіўся маёнтка Багданаў, уваходзілі ў склад уладанняў князёў Альгімонтавіча-Гальшанскіх. Каля 1525 года апошняга гальшанскага князёўна выйшла замуж за Паўла Сапегу, прадстаўніка кодзенскай лініі гэтага роду. Сын Паўла, брэсцкі і смаленскі кашталіян Багдан, да 1559 года заклаў, акрамя Гальшан, другі маёнтка, які атрымаў назву ад імя ўладальніка — Багданаў. Пасля смерці Багдана Сапегі (1593 год) гаспадары мяняліся даволі рэгулярна — Валовічы, Пацы, Данілевічы. Ад апошніх, у 1742 годзе, Багданаў набыў Тамаш Ляховіч-Чаховіч. Унук Тамаша, маршалак ашмянскага павета Казімір Чаховіч (памёр у 1834 годзе), пабудоваў побач са старым домам з лістоўніцы (прыкладна 1690 года) камяніцускарбоўню. З якой Рушчыцы, у сярэдзіне XIX стагоддзя, прыклаўшы пэўныя намаганні па перабудове, зрабілі двухпавярховы палацкі, які меў назву “Мур”. Першым з Рушчыцаў у Багданаве пасяліўся дзед мастака, адвакат Фердынанд. У 1825 годзе ён ажаніўся з дачкой гаспадара Ганнай Чаховіч, якая прынесла яму ў пасаг фальварак Вайганы, які побач з Багданавым. Але, з нейкіх складанасцяў, Казімір Чаховіч вымушаны быў закласці Багданаў. У 1836 годзе цэнтральны маёнтка Чаховічаў быў выстаўлены на аўкцыён, у якім перамог “прамы нашчадак” — Рушчыц. Так Багданаў і наваколлі на сто гадоў сталі ўласнасцю гэтага роду. Тут нарадзіўся мастак Фердынанд Рушчыц, тут і памёр. Тут былі створаны ці не ўсе жывапісныя творы, якія прынеслі яму сусветную славу.

Наіўная пастараль

У інсітнага, ці наіўнага, мастацтва Віцебшчыны, якое сёлета атрымала статус гісторыка-культурнай каштоўнасці Беларусі, вялікія і даўнія традыцыі, што сягаюць у глыб стагоддзяў. І ў нашай сучаснасці сярод самадзейных мастакоў ёсць свае знакамітасці, свае мэтры. Віцэбчанка Антаніна МАІСЕЕВА — адна з самых вядомых і паважаных мастацкаў: яна многа выстаўляецца ў Беларусі і за мяжой, карціны можна пабачыць і ў музеях. Калісьці мужа Антаніны Максімаўны — знакамітага прафесійнага мастака Ісака Бароўскага — называлі ў Віцебску адным з лепшых, а цяпер знакамітай, толькі ў галіне інсіта, стала і яна сама. Да выставы INSITUS, што гэтымі днямі з вялікім поспехам праходзіць у Віцебску, прыверкавана прэзентацыя альбома Антаніны Маісеевай “Жыццё ў карцінках” — а ад гэтых карцінак усім радасна і цёпла.

Надзея КУДРЭЙКА

— У наш час выдаць альбом — не вельмі лёгкая задача і для прафесійнага мастака. Як у вас атрымалася?

— Дай Бог здароўя майму добраму сябру Віктару Фарберу і маёй “хроснай маці” ў жывапісе Людміле Вакар! Віктар Львовіч — вядомы ў Віцебску прадпрымальнік і мецэнат: калі два гады таму мы пачыналі рыхтаваць альбом, ён узяўся дапамагчы, і вось нават зараз у не самай спрыяльнай фінансавай сітуацыі не адмовіўся ад свайго абяцання. Нам удалося выдаць вялікі альбом, на добрай паперы, у цвёрдай вокладцы: у яго ўвайшло больш за 300 карцін, а яшчэ і мае невялічкія расповеды пра нейкія жыццёвыя сітуацыі, вершы. Кніга на беларускай мове, і яе стварэнне — заслуга мастацтвазнаўцы Людмілы Уладзіміраўны Вакар, якая вельмі добра разбіраецца ў інсітным, ці наіўным, мастацтве. Яна і канцэпцыю альбома прыдумала, і напісала ўступнае слова.

— А ці даўно вы малюеце, сапраўды ніколі гэтану не вучыліся?

— Не вучылася, і пачала маляваць толькі 20 гадоў таму, калі мне было ўжо за 50. Хача і да таго вельмі любіла мастацтва, і муж — Ісак Бароўскі, які быў членам Саюза мастакоў — прывіў мне сапраўдную любоў да жывапісу, многа расказваў, паказваў. У 91-м годзе ён памёр, і толькі праз 9 гадоў пасля яго смерці я паспрабавала зрабіць нешта сама — бо дома і пэндзлі ляжалі, і фарбы сохлі, і кардон застаўся. А Людміла Вакар рыхтавала альбом па творчасці мужа, і аднойчы ўбачыла маю... хацелася сказаць “мазню” (смах) — пабачыла мае малюнкi. Аказваецца, яна не толькі ў прафесійным мастацтве разбіраецца, але і ў інсітным. І яна сказала: “О, гэта вельмі цікава, давайце малюйце!” І такім чынам

стала накіроўваць мяне ў гэтай справе. Літаральна праз год у мяне адбылася ўжо персанальная выстава, потым я ўступіла ў наш віцебскі клуб мастакоў-аматараў “Контур”. Так яно і пайшло.

Я сама хацела проста выказацца праз жывапіс, напісаць тое, што мне ў жыцці запомнілася, тое, што для мяне дорага. А дорагі мне і сабаккі з коцікамі, і кароўкі з козачкамі. Усіх я любіла, усіх шкадавала. Вось іх і пачала маляваць. А людзям гэта аказалася вельмі цікавым.

— І козачкі, і сялянскія сюжэты, і любоў да прыроды — гэта з вашага вясковага дзяцінства?

— Канешне, усё ідзе з дзяцінства, як у любога чалавека. Я нарадзілася пасля вайны на хутары Сякірына, заканчвала школу ў Астроўне — гэта ўсё тут, у Бешанковіцкім раёне. Адвучылася ў Ленінградзе ў інстытуце культуры і 36 гадоў адпрацавала ў Віцебску бібліятэкарам. На хутары мы жылі ў старой дзедавай хатцы, і зімой у халадэчу

“Козачкі”.

козачак дык бралі ў дом, і я зусім малой адна з імі жывала. Браты і сястра — у школу, а я з козачкамі дома, яны як сяброўкі мне былі. Потым коней вельмі палюбіла, а як кароўка ў нас свая з’явілася — дык проста шчасце! Праз многа-многа гадоў я іх усіх намалювала па памяці. І карціна “Вёсачка маёй калыскі” прысвечана Сякірына. І хоць у Астроўне родных у мяне ўжо не засталася, я часта ездзіла туды да маёй бліз-

кай сяброўкі, і па вяртанні заўсёды малявала новыя карціны. У мяне і “Пасадка бульбы” ёсць, і “Уборка сена”, і сялянскае вяселле. Многім падабаецца і “Маленькая гаспадыня вялікага двара” — там дзяўчынка сядзіць на ганку і абдымае вялікую курыцу. Ці з даўніх мая любімая “Па раннім снезе” — гусі ідуць да вады. Гэтую карціну калісьці забралі на выставу ў Маскву, так і не вярнулі.

— Жывёліны — даволі значная частка вашай творчасці. Кажуць, што ў вас даволі рэдкая манера — у кожнага героя свой характар, свой “выраз твару”. Вы іх, мабыць, вельмі любіце.

— Вось мы з вамі размаўляем, а побач са мной ляжыць мая Найдачка, такі ўжо харошы сабакка! Яму 13 гадоў, і па яго позірках я падчас дакладна ведаю, што ён хоча сказаць. Канешне ж, я напісала некалькі яго партрэтаў. Потым коціка маладзенькага, які паміраў з абдараным хвосцікам, мы знайшлі, а вырастаючы такі беленькі прыгажун: таксама герой маіх карцін.

“Гаспадыня”.

Ці на двары, як выходжу з сабакам гуляць і катую падкарміць дваровых, то з аднаго боку яны бягуць за ежай, а з другога — вароны сядзяць, чакаюць сваёй чаргі: і такая карціна ў альбоме ёсць. А калі быў свіны грып і свінак забівалі, мне іх так шкада было, што я напісала з вялікім болям два творы з парсючкамі.

Ды й у самых розных месцах для жывёлін! Бо яны ж заўсёды побач з людзьмі,

яны ўпрыгожваюць нашу жыццё, без іх было б некалькі пуста. Вось, напрыклад, “Вяртанне з лыжнай прагулкі” — я бягу на лыжах, са мной бяжыць і сабака. Ці “Масленіца” — вялікая работа, часта кажуць, што яна ў мяне адна з лепшых, я малявала яе ў нашым Мазурыне — побач з людзьмі там і сабака.

Але нямаюць у мяне і розных іншых, гарадскіх сюжэтаў. Зараз заканчваю працу над адным — “Уборка снегу”: я выбрала, каб на

“Сусветы Уладзіміра Караткевіча”.

з’явіліся і Рыгор Бародулін, і наш віцебскі Давыд Сімановіч. Калісьці мяне моцна натхніла паездка ў Оршу ў музей Караткевіча — я там пабачыла партрэт, створаны нашым віцебскім мастаком Алегам Скавародкам, паглядзела на Днепр, на родны дом пісьменніка. І ўсё гэта ўклалася ў карціну. А Быкава я напісала з фрагментамі яго твораў пра вайну. Сам Васіль Уладзіміравіч стаіць ля бярозкі, з аднаго боку ваенная дарога, з другога — дарога да дому і маці, што чакае. За аснову партрэта Рыгора Бародуліна, дзе ён у нацыянальным строі, я ўзяла яго родныя Ушачы, ад якіх ідзе дарога бышчам у Мінск, у якім паэт жыў. У апошнія гады я некалькі разоў ацаніла сваіх любімых беларускіх пісьменнікаў, стала нават болей захапляцца — бо сап-

карціне была наша вуліца Чэхава. Вельмі люблю алею па вуліцы Багдана Хмяльніцкага, і таксама напісала. Ці ёсць такі даволі значны твор — “На катку ля амфітэатра”. І іншых “гарадскіх” нямаю.

— Цяпер можна сказаць, што вы знайшлі сваё прызвание ў выяўленчым мастацтве. А бібліятэкарства было прызначэннем?

— Несумненна! Мне вельмі падабалася — а працавала я ў бібліятэцы 57-га

раўднае разуменне з узростам прыходзіць. У мяне ёсць карціны і з Ганнай Ахматавай — я была на яе дачы ў Камарове, і з Пушкіным, і з Бродскім — іх я таксама люблю. Хачу напісаць Лермантава.

— Нават партреты пісьменнікаў у вас такія нейкія трохі казачныя, напоўненыя цеплынёй і светам.

— Мабыць, так адлюстроўваецца маё стаўленне — бо я іх усіх люблю, можа, нават трохі ідэалізую. І яшчэ ў мяне многа работ прысвечана Марку Шагалу: хіба ж гэта магчыма — жыць у яго горадзе і не прысвяціць што-небудзь? Я смела ўзялася за гэтую тэму, калі яшчэ і пісаць не надта ўмела, — і ў мяне з’явілася “Вяртанне Марка Шагала”. Карціну адразу набыў музей наіўнага мастацтва ў Маскве: увогуле, у гэтым музеі зараз чатыры мае работы ёсць, і ў польскім музеі чатыры. А потым я напісала і трыпціх пра Марка Шагала. Мастакі мяне хвалілі, і нават мастацтвазнаўца Яўгенія Маркаўна Кічына, якая моцна паспрыяла вяртанню імя Марка Шагала на Радзіму, казала мне — пішыце, пішыце яго, у вас гэта атрымліваецца!

— У эсансе, вы былі не такім бібліятэкарам, які толькі кніжкі выдае.

— Не-не-не, дакладна не такім. (смах) Ды й зараз я не вельмі спакойная пенсіянерка. Увесь час хочацца куды-небудзь паехаць, штосьці зрабіць, штосьці паглядзець... Я ж потым, ужо на пенсіі, і 12 гадоў адпрацавала музейным наглядчыкам у нашым краязнаўчым музеі.

— Ваша любоў да кнігі, любоў да літаратуры выявілася і ў серыі вельмі адметных партрэтаў пісьменнікаў.

— Першымі я напісала партреты Уладзіміра Караткевіча і Васіля Быкава — гэта, можна сказаць, уладары маіх думак. Пазней

— А ці здаралася вам наіўнаму мастаку сустракацца з нейкай пагардай ад прафесійных твораў, ці казалі вам нешта кітагалту таго, што маляваць вы не ўмеце і дарма гэта робіце?

— Людзі трапляюцца розныя, але я ў асноўным сутыкалася з добрым стаўленнем. Прафесійныя мастакі заўсёды прызнаваліся — можа, таму, што ў нас, самадзейных, яны не бачаць канкурэнтаў? (смах) Але ім сапраўды бывае цікава. Мастацтвазнаўцы дык і хваліць. Вось Міхась Цыбульскі, кандыдат навук, пра мяне і ў газеце пісаў. Пабачыў колісь маю карціну з двума даберманамі, і кажа — як цікава, як смела, як цудоўна! Маўляў, усё не як у прафесіяналаў, але ніхто з іх так і не здолеў бы напісаць.

Мне, канешне, прыемна, але ж пішу я не для таго, каб мяне нехта хваліў. Па-першае, мне самой гэта вельмі цікава. Па-другое, калі мае карціны падабаюцца людзям, калі ім ад іх становіцца лёгка на душы і жыццё падаецца не такім змрочным, то гэта проста выдатна. У мяне дзе як што выстаўіцца — а нядаўна ў нашай бібліятэцы імя Караткевіча была падборка маіх козачак, ці ў дзіцячыюнацкім цэнтры “Маладзік” стаялі карціны — дык мяне потым просіць, каб я іх не здымала, каб яны яшчэ падолей пабылі. Вось гэта тое, што прыносіць сапраўдную радасць, — калі я сама магу прынесці людзям радасць.

К
Фота прадастаўлены Віцебскім АМЦНТ

Заканчваецца вісакосны год, і смерць спяшаецца сабраць свой жудасны ўраджай. На гэты раз яна спыніла зямное жыццё вядомага кампазітара Алега Залётнева — і вымусіла нас надта рана, заўчасна і нечакана падвесці вынікі яго творчасці.

Надзея БУНЦЭВІЧ

У марак кожнага аўтара лепшы ягоны твор — той, што пакуль не напісаны. Колькі такіх засталася ў Алега Барысавіча? Але будзем гаварыць пра напісаныя і выкананыя, што былі шчодра падораны слухачам-гледачам. Колькі ў іх не заўважаных у свой час дэталю!

Опера “Міхал Клеафас Агінскі. Невядомы партрэт”, пастаўленая Маладзечанскім маладзёжным музычным народным тэатрам і неаднаразова паказаная ў замежжы, пазіцыянавалася як першы ў свеце оперны спектакль пра знамага музыканта і палітыка. Тое ж тычылася і больш ранейшай манаоперы пра апошні дзень жыцця Адама Міцкевіча — “Адзінокі птах”. Але ж наколькі дакладна гэтыя оперы ўпісваюцца ў працяг бясконцага ланцужка нацыянальных традыцый! Іх можна назваць і “операмі-песнямі”, улічваючы рамансавы склад меладыйнага разгортку, і, на сучасны манер, “лайт-операмі”, даступнымі самым шырокім колам публікі. У тым, што патрыятычныя тэксты пра любоў да радзімы спяваюцца на лірычны манер, можна ўбачыць працяг ліній, што вядзе ад оперы А.Багатырова “У пушчах Палесся” да песень У.Алоўнікава і І.Лучанка. Пэўна, менавіта гэтую пераемнасць глыбінных нацыянальных традыцый, песеннасць мелодыкі адчулі ў яго музыцы Юлія Чурко і Уладзімір Іваноў, бо звярнуліся да Залётнева, а не да кагосьці іншага, ствараючы ў сярэдзіне 1990-х у нашым Вялікім тэатры балет “Колазварот” (“Круговерць”) паводле беларускіх народных балад.

У містэрыі “Блаславі нас, Госпадзе...”, дзе “Літургія святога Іаана Златавуста” Залётнева была спалучана з “Усяночнай” яго малодшага калегі і сябра Сяргея Бельцокова і атрымала сцэнічнае ўвасабленне Барыса Луцэнкі, было заўважна імкненне з’яднаць рознаканфесійныя памкненні, што было ўласціва культуры Беларусі цягам некалькіх стагоддзяў. Яшчэ больш шырока ўласціва Залётневу звароты да духоўнай галіны і папулярызатыя беларускай мінуўшчыны выявіліся ў “Нясвіжскай месэ”, дзе кампазітар аднавіў рукапісы XVIII стагоддзя (і, будзем шчырымі, дапісаў шмат таго, чаго нестала). А папулярызатыя сучаснасці, што літаральна адразу таксама становіцца гісторыяй, — гэта цыкл яго аўтарскіх радыёперадач “Дыялогі пра культуру”, дзе ён запрашаў у студыю беларускіх кампазітараў і схіляў тых да вельмі шчырых успамінаў і размоў.

Фота: старонка А.Залётнева ў Facebook.com

З верай у музычнае ўваскрэсенне

Але асабіста для мяне імя Алега Залётнева звязана найперш з двума куды менш нашумелымі творами. Гэта Канцэрт для ўдарных Credo (“Верую”), што з’явіўся ў 1992-м, і крыху ранейшыя Варыяцыі-жарт на тэму нямецкага танца Моцарта для камернага аркестра і фартэпіяна. Па адных толькі назвах можна заўважыць, што гэтыя творы знаходзяцца на розных палюсах свядомасці. Да таго ж, яны ўтрымліваюць і свае “ўнутраныя” кантрасты-палюсы. Бо кананічныя лацінскія назвы трох частак Канцэрта адлюстроўваюць нараджэнне, распяцце і ўваскрэсенне Хрыста, але ўсё гэта — не толькі без спеваў і слоў, але і праз выключна ўдарныя інструменты і тэхніку мінімалізму, што для тых часоў была ў навінку. Вось толькі музычны мінімалізм, заснаваны на бясконцых паўторах маленечкіх фрагментаў з мінімальнымі зменамі, часцей бывае звязаны з медытацыяй, “закалыхваннем”, а тут, наадварот, прыводзіў да магутных кульмінацый і фінальнай звановасці, што міжволі звязалася з колішняй мінімалісцкай п’есай

“Званы” А.Друкта для народнага аркестра.

А ці ж не парадокс згаданае “прынашэнне” Моцарту? Такія творы звычайна маюць узнёсла-настальгічнае адценне, той светлы сум, што дапамагае прымірыцца са стратай. А тут — жартоўнае “ўслаўленне” кампазітара праз яго ж цытату, вельмі блізкую да песенькі пра шэрага козліка, што вымушае перагледзець “спрадвечна рускае” паходжанне гэтага растыражанага фальклорнага матыўчыку. І адначасова асэнсаваць, наколькі ўсё ж блізім аказаўся Моцарт для самых розных сацыяльных пластоў і нацыянальных культур. Чым не сацыялагічнае даследаванне, выказанае ў нотах?

Ці не значыць усё гэта, што смерць дае стымул, як бы жудасна гэта ні гучала, напоўніцу ацаніць творцу? І хоць вялікае бачыцца на адлегласці, усё ж лепей гэта рабіць пры жыцці. Бо Алег Залётнеў, як ні дзіўна, не быў уганараваны высокімі званнямі. Можа, быў надта сціплым? А гэта таксама, дарэчы, нацыянальная рыса.

К

Калектыў Беларускай дзяржаўнай філармоніі выказвае свае глыбокія спачуванні родным і блізкім у сувязі са смерцю вядомага беларускага кампазітара Алега Барысавіча ЗАЛЁТНЕВА.

Страта

25 лістапада 2020 года памёр студэнт III курса факультэта народных інструментаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Арцём Аляксандравіч Казлоў. 22 снежня яму павінна было споўніцца 22 гады.

Арцём пасля заканчэння Віцебскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў імя І. І. Сялярцінскага, дзе ён займаўся па класе акардэона, паступіў у 2018 годзе ў Акадэмію музыкі ў клас кандыдата мастацтвазнаўства, дацэнта Лідзіі Віктараўны Скачко. За два з нечым гады, што Арцём правёў у акадэміі, ён праявіў сябе як студэнт, які валодае выдатнымі музычнымі здольнасцямі, які жадае дасягнуць значных вынікаў у сваёй прафесіі, імкнецца асабіць вялікі канцэртны рэпертуар. Ужо ў гэты час яго ігра вызначалася высокапрафесійным выкананнем, яркасцю і выразнасцю. Нягледзячы на тое, што ў яго канцэртны рэпертуар уваходзілі творы самых розных аўтараў, Арцём вельмі любіў народную музыку і, ужо пасля пераходу на II курс, пачаў працаваць акампаніятарам ва ўзорна-паказальным фальклорным ансамблі “Жавараначкі”, які з’яўляецца неаднаразовым лаўрэатам рэспубліканскіх і міжнародных фестываляў. Шырока вядомы ў свеце фальклору мастацкі кіраўнік ансамбля Наталля Паўлаўна Баяльская адзываецца аб Арцёме як аб вельмі добрым, пісьменным, добрадумленым музыканце, які заўсёды і ўсім ішоў насустрач, які ўдзельнічаў ва ўсіх мерапрыемствах, не шкадуючы ні сіл, ні энергіі.

Кажуць, што калі чалавек таленавіты, то ён таленавіты ва ўсім. Напэўна, гэта фраза цалкам падыходзіць да Арцёма. У Акадэміі музыкі, акрамя ўдасканалення свайго майстэрства ў ігры на акардэоне, Арцём таксама іграў у аркестры рускіх народных інструментаў, якім кіруе старшы выкладчык Эльвіра Бахціяраўна Тахірава, ядрэна граў на бас-гітары. Ён вельмі любіў гэты інструмент, і гэта было відаць па яго адносінах і да самой ігры, і да калектыву, у якім ён іграў. Эльвіра Бахціяраўна называе яго вельмі светлым чалавекам. Адаючы даніну яго працавітасці, яна адзначае, што ён быў не толькі душой аркестра, але і надзейнай апорай у чалавечым сэнсе. У зносінах з калегамі ён заўсёды вылучаўся інтэлігентнасцю і разважлівасцю. Гэта быў чалавек з пазітыўным поглядам на навакольную рэчаіснасць.

Сёння, калі Арцёма ўжо няма з намі, мы разумеем, што яго, на жаль, такое кароткае жыццё з’явілася ўзгорам адданасці любімаму інструменту і мастацтву ўвогуле, што за гэты кароткі прамежак часу ён пастараўся пакінуць свой, толькі яму ўласцівы след у музыцы.

З успамінаў Лідзіі Віктараўны Скачко, педагога Арцёма:

“Таленавіты, жыццярадасны, разважлівы, бязмежна добры, спагадлівы... Арцём вельмі любіў тое, чым займаўся. Музыка, акардэон — гэта сэнс усяго яго жыцця... Удзел у канцэртных мерапрыемствах, выступленні ў ансамблі прыносілі яму неймавернае задавальненне. Ён заўсёды выклікаў уражанне творча апантанага, але, разам з тым, сур’ёзнага і глыбокага музыканта.

Яго было за што любіць і паважаць. Ён шмат ведаў і ўмеў... Заўсёды быў гатовы дапамагчы любому, хто ў гэтым меў патрэбу... Быў мяккім і паблажлівым да недахопаў і слабасцяў блізкіх... Быў абсалютна няздольны да крывадушнасці і хлусні... Ён умеў сябраваць...

...Жыццё, зразумела, будзе доўжыцца... І ў Акадэміі музыкі ў памяць аб Арцёме будуць праведзены некалькі праектаў... Але без вялізных блакітных вачэй і добрай усмешкі Арцёма гэта будзе ўжо зусім іншае жыццё... і іншыя праекты...”

З успамінаў сяброў:

Дзмітрый Васілеўскі: “Ён быў вельмі ідэйным і энергічным чалавекам, гатовым заўсёды дапамагчы і падтрымаць. Арцём мог спакойна і эфектыўна вырашаць самыя складаныя задачы, дабівацца максімальных вынікаў. Яго талент і энтузіязм не ведалі межаў. Я ўдзячны лёсу за тое, што ён звёў мяне з гэтым надзвычайным чалавекам. Час, які мы праводзілі разам, пралятаў непрыкметна. Яму заўсёды можна было даверыцца і быць упэўненым, што любая просьба будзе выканана”.

Ілья Кірылаў: “Ён быў душой кампаніі, заўсёды — за любы “рух”, лёгкі на пад’ём і гатовы да прыгод. Вельмі любіў тую справу, за якую ўзяўся. Толькі пачынаў жыць. Ён шмат чаго не паспеў...”

Калектыў супрацоўнікаў і студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі глыбока смуткуюць з нагоды смерці Арцёма Аляксандравіча Казлова і шчыра выказваюць спачуванні родным і блізкім.

У сувязі з раптоўнай смерцю студэнта 3-га курса Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Арцёма Аляксандравіча Казлова Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае глыбокія спачуванні яго родным і блізкім, сябрам і аднакурснікам.

Не толькі маршы духаваго аркестра

У лістападзе студэнцкі духавы аркестр Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі на чале з Максімам Расохам вярнулі да публікі з працягам канцэртнага цыкла “Вобразы вайны і міру ў творчасці беларускіх кампазітараў”. Калі першая праграма гэтага праекта, падтрыманага грантам Прэзідэнта Беларусі на 2020 год, была прысвечана кампазітарам-юбілярам (гл. “К”, № 43), дык цяперашняя дазваляе паслядоўна прасачыць развіццё духавой аркестравай музыкі нашай краіны за апошнія 75 гадоў, пачынаючы акурат з 1945-га.

Надзея БУНЦЭВІЧ

На партытуры Пятра Падкавырава “Радасць Перамогі”, як распавёў са сцэны мастак кіраўнік і дырыжор калектыву Максім Расоха, была пазначана дата завяршэння гэтага маршу — 20 чэрвеня 1945 года. Адрывістым для многіх стаў і грандыёзны гучанні ўсяго аркестра, дзе інструменты не замінаюць адзін аднаму, і ўменне кампазітара развіваць матэрыял, прычым не толькі праз тэмбравае вар’іраванне, і сама інтанацыйнасць твора. У крайніх частках — пераможная клацісцкая героіка як працяг бетховенскіх традыцый, нават некаторыя спасылкі на знакітмы трыумфальны Марш з оперы Дж.Вердзі “Аіда”. А ў сярэдзіне — беларуская стрыманасць пацудзіў, сцішанасць, што вымушае ўшанаваць загінуўшых “хвілінай маўчання” (заўважым, што ў пасляваенны час гэтакі пра аквары былі не проста не прыняты, а ўвогуле забаронены), уласна беларускі інтанацыі. Між тым, кампазітар не чуў іх здзяйснення, бо прыхваў да нас са Сьвэрдлоўска (цяпер гэта Екацярынбург), стаў студэнтам нашай кансерваторыі, а ў вайну жыў на сваёй радзіме ў Майкопе.

Выкананне гэтага і іншых беларускіх твораў стала вынікам актыўных нотных пошукаў, праведзеных Максімам Расохам у Беларускам дзяржаўным архіве-музеі літаратуры і мастацтва. Гэта далёка не першы такі зварот музыканта да архіўных крыніц. Бо дагэтуль былі не толькі шматлікія аркестравыя, але і ансамблевыя праграмы, заснаваныя пераважна на ўласных пераажэжэннях беларускай музыкі для пэўных выканальніцкіх складваў. Цяперашні ж шыкл звернуты прышчэпкова да арыгінальных партытур, што дазваляе напоўніць ацаніць аічыннае кампазітарскае мысленне і яго змены ў дачыненні да духаваго аркестра цягам некалькіх дзесяцігоддзяў.

Уважліва гартуючы аўтарскія арыгіналы, выканаўца і даследчык звярнуў увагу на каляценую назву твора Самуіла Палонскага. Паспрабаваў прывузіць тую наклеюк — і даведаўся, што пацаткова, у 1952 годзе, твор называўся “Дума пра Сталіна на тэмы беларускіх песень пра Сталіна”. Чым не музычны дакумент эпохі? Бо пры жыцці “спадчынніка Леніна” гімнічныя ўслаўленні ў ягоны гонар складаліся ў вялікай колькасці, у тым ліку калектывна і ананімна, сімвалізуючы новы віток нацыянальнага мастацтва і фальклору, дзе героіка і эпіка няпростага часу суседнічаюць з радаснай танцавальнасцю. Інтанацыі песень мінулай грамадзянскай вайны і

мелодый у гонар шчаслівага жыцця, якіх таксама стваралася багата, чуліся і ў “Беларускім маршы” гэтага кампазітара. Дырыжор дадаў, што той жа музычны матэрыял быў выкарыстаны ў “Фестывальным маршы” Яўгена Цікоцкага — пэўна, калісьці мелодыя была папулярнай, а сёння мы нават не ведаем, як называўся той узор ананімнага “навадзелу”.

Яшчэ адзін творца, Юрый Бяльзашкі, які насамрэч быў Ежы, бо ролам з Польшчы, сёння вядомы найперш як кіраўнік Дзяржджаза БССР (дарэчы, менавіта па ягонай просьбе ў гэты калектыв, афіцыйна заснаваны 1 студзеня 1940 года, запрасілі знакамітага Эдзі Рознера, які на той час знаходзіўся ў Львове). Між іншым, ён пакінуў пасля сябе даволі шмат твораў. Да прыкладу, музыку да фільма 1960 года “Наперадзе — круты парог”. Вальс адтуль (а быў сыграны таксама “Маленькі галоп”) аказаўся даволі рамантычным, хаця аркестр і надаў яму рысы прыкладнага жанра, падкрэсліваючы праславутае “раз-два-тры, раз-два-тры...”

Больш за іншых звяртаўся да духаваго аркестра Эдуард Казачкоў. Сярод яго твораў ёсць нават харавая кантата з удзелам менавіта такога аркестравага складу. Ураджэнец Гомеля, колішні выпускнік Анатоля Багатырова, на пасадзе ваеннага дырыжора ён аб’ехаў бізмежныя прасторы Расіі, вярнуўся ў Беларусь, а цяпер жыве ў Ізраілі. У некаторых прэзентаваных яго опусах паўстаў “прывід” знакамітага “Танца з шаблямі” Арама Хачатуряна, а музычная карціна “Лі вечнага агня” з усёй яе ўрачыстасцю заканчвалася сапраўдным зваротам да вечнасці — таямнічымі званочкамі-бліскаўкамі, што бышам лыцелі з духоўным пасланнем у нябёсы. Вельмі ўразіла Канцэртная п’еса Э.Казачкова — не толькі мелодыя, але і майстэрства выканаўцы — студэнта 3 курса Паўла Рыжко.

Завяршалася праграма музыкі XXI стагоддзя — зусім новымі творамі Віктара Войшыка. “Па цяперашніх мерках, я “састарэлы” кампазітар, — пакартаваў ён пра сябе ў заклісі. — Маладыя творцы ўсё больш схільныя да медытацыі, я ж імкнуся да мелядычнасці”. У тым, што прыгажосць і вобразаць не могуць састарэць, пераканала не толькі ягоная Сімфанія, поўная танцавальна-кірашомых і казачных тэм, але і прэм’ера Сюіты “Камедыя ў эпохах і тварах (павадле Чэхава)” — з яе тэмбравай разнастайнасцю, нечаканымі кадансцамі, тонкімі спасылкамі на творчасць пісьменніка, пачынаючы з яго ранніх апавяданняў.

Ну, а тое, што канцэрты гэтага праекта пачынаюцца эфектнымі фанфарамі (дарэчы, без дырыжора), а заканчваюцца выкананнем на біс апошняга нумара — удвая кучэй (на гэты раз ім стаў фінальны ў Сюіце Галоп), ужо традыцыя. Наперадзе — фінальная трыва праграма шыкла і, будзем спадзявацца, выданне магнітаабома з некалькіх кампакт-дыскаў. А яшчэ раней, 11 снежня, Максім Расоха павінен прасвецці вечарыну ў Гомелі з тамтэйшым Канцэртным аркестрам. Праграма “Залатая труба джаза” будзе прысвечана 110-годдзю з дня нараджэння Эдзі Рознера і 80-годдзю беларускага джаза.

К

Павел Рыжко (туба).

Макра- і мікракосмас “Фаўста”

Беларускай опернай фаўсцыяны паболела: 21 і 22 лістапада ў нашым Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры адбылася прэм’ера знакамітай оперы Ш.Гуно, да вядомага гісторыя доктара, Мефістофеля і Маргарыты паўстала на новы лад.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

ГЭТЭ ПА-БЕЛАРУСКУ

Сама назва гэтай оперы — “Фаўст” — з’яўляецца знакавай для беларускай культуры. Па-першае, менавіта беларускаму творцы — Антонію Генрыху Радзівілу, аднаму з прадстаўнікоў славутага магнацкага роду — належыць першая ў свеце опера паводле аднайменнай трагедыі Гётэ: паэт не толькі даў Радзівілу дозвол на мурляванне ўвасабленне свайго твора (і адмовіў нават самому опусах паўстаў “прывід” лібрэтыстам. А для кампазітара гэта было ўвасабленнем яшчэ і сямейнага падання: адзін з ягоных продкаў быў алхімікам. Чым не правобраз героя?

Па-другое, менавіта “Фаўст” Гуно стаў першай прафесійнай опернай пастаноўкай нашай нацыянальнай культуры ў XX стагоддзі: спектакль 1928 года быў дыпломнай працай першых выпускнікоў Мінскага музычнага тэхнікума, партыю Маргарыты

співала легендарная Ларыса Александровская, чыё імя цяпер носіць Камерная зала тэатра. Традыцыю дыпломных “Фаўстаў” працягнула ў 2002-м маладая беларуская кампазітар Аляксандра Баркоўская (цяпер яна жыве і працуе ў Германіі), прадставіўшы на Дзяржспіт сваю камерную оперу паводле Гётэ, а таксама адпаведнай пазэі К.Слчэўскага, Б.Пастэрнака, Г.Ахматаваі.

Той твор выконваўся ў канцэртнай версіі. А оперу Гуно ставілі ў нас у 1950 і 1972 гадах. Да Радзівіла звярнуліся ў 1999-м — у беларускамоўным перакладзе Васіля Сёмухі. Пры гэтым значна скарацілі і адрэзгалі арыгінал, вырашаны ў жанравай разнавіднасці меладрамы (у першасным значэнні слова) — як спалучэнне звыклых музычных нумароў з размовамі на фоне музыкі (штососьці палобнае цяпер выкарыстоўваецца ў кіно, раліёперадачак, часткова — у драматычным тэатры).

Сфармаваныя новай рэчаіснасцю

У Мінску ў Верхнім горадзе ў галерэі “Высокае месца” зараз экспануюцца творчыя работы прадстаўнікоў сучаснага эстонскага мастацтва. Зразумела, гэта не ўвесь культурніцкі абшар нашай суседкі па Балтыйскім рэгіёне, але даволі цікавы і канцэптуальным сегменце — творчасць 11 маладых мастакоў, сфармаваных у рэчаіснасці новай поста-вецкай Эстоніі.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

ў дзіўны бутон, падобны да касмічнага карабля, раскры-ваюцца: іх чакае шмат пера-ўвасабленняў, ажно да лю-тэраскава трохвугольнікаў у Арцы з жэмчугам (чым не аскепік лютэрска Снежнай Каралевы?).

Мы апынаемся ў 1935 годзе, на кінастудыі, дзе здымаецца, апроч іншага, экранізацыя оперы “Фаўст” (са словам “кіно” падся-домасць міжволі нагадвае “Фаўста” Аляксандра Сакурава). Але ўсё далейшае — зусім не “спектакль у спектаклі” і, тым больш, не дэманстрацыя сцэнічных строяў (іх было пашыта —

партытуру не прыняло: маўляў, публіка чакае ад оперы іншага. У выніку Гуно, які пэўны перывяд сваёй творчасці прывяціў выключна духоўнай музыцы і нават збі-раўся стаць абатам, увайшоў у гісторыю як заснавальнік жанру французскай лірычнай оперы, на якую пазней арыентаваўся П.Чайкоўскі ў сваім “Яўгене Анегіне”. Вядома, абодвум творцам дасталася ад прыхільнікаў літаратуры — за тое, што звузілі сюжэт да лобюўнай інтрыгі. Ганна Маторная яго пашырыла — і ахапіла ледзь не ўвесь клубок вечных праблем, узятых не толькі Гётэ

і яго часам, але і ранейшымі, і далейшымі стагоддзямі.

У МРОЯХ-СНАХ

Усё дзеянне аказваецца сном, што прымоўіцца галоўнаму герою. Улюблёны прыём постмалэрну, бо ў сне магчыма ўсё? Калі верыць даследчыкам, падобны фінал, толькі са сном-пера-сіярогай, быў у п’есе Лесіна, якая не дайшла да нашых дзён. Але там была дыдактычная алегорыя, што ў духу эпохі Асветніштва ўслаўляла перамогу цывілізацыі розуму, а тут — прыпавесць пра ваганні “чалавека разумнага”, які павінен кіравацца яшчэ і сэрцам.

Перанос дзеяння ў сучаснасць, так званая “актуаліза-цыя” арыгінала могуць быць рознымі па якасці, што на-ўпрост залежыць ад фантазіі і таленту пастаноўчыкаў. Хормайстар паводле першай вышэйшай адукацыі і выхаванка Маргарыты Ізворскай-

Сцэны са спектакля “Фаўст”.

Елізар’евай па класе рэжысу-ры, Ганна Маторная з усёй “маторна-ас-цю”, памножанай на пун-ктуальнасць, дэталева пра-працавала не толькі лібрэта, але і кожную дробязь парты-туры. І ўсе пазлы вышліся. А кожны элемент агульнай мазаікі атрымаў шматсло-нанасць.

Марта ў спектаклі (у роз-ных складах — Наталія Акініна ці Марына Аксён-цава) не проста старэйшая суседка-сяброўка, а гаспа-дыня швейнай майстэрні. І ў памяці адразу ўсплываюць шматлікія песні Маргарыт за калаўротам-праснічкай: Шуберта, Глінкі, нашага Станіслава Манюшкі.

Той жа Вагнер у Гётэ — навуковец, антыпод Фаўста. У Гуно — студэнт, сябра Ва-лянціна, брата Маргарыты. У “Майстры і Маргарыце” Буллакава, які вельмі любіў гэту оперу і пакінуў у сва-

ім рамане шмат музычных спасылак, — адно з “пера-блытаных” імёнаў Воланда. А Маторная зрабіла Вагнера кінарэжысёрам, які сярод іншага здымае фрагмент “Сарі пра Нібелунгаў”. І аса-цыятыўны шэраг беспамыл-кова вядзе нас да Рыхарда

Вагнера, пярэ якога, між іншым, належыць уверцю-ра “Фаўст”. Даволі вядомы факт: да музыкі гэтага кам-пазітара цягнуўся аўстрыйскі распачынальнік найвялік-шай трагедыі першай паловы дваццатага стагоддзя, і сусветная вайна, на якую ідзе Валянцін, пакідаючы сястры, пачынае звязаныя з раз-гортам фашызму ў Еўропе.

Пераможны марш, пад які герой вяртаецца, каб памер-ці ад рукі Фаўста (а насамрэч Мефістофеля), суправаджа-ю ў Ніжнім Ноўгародзе, а ў новай ролідэі — у нашым Музычным тэатры). На пу-анты становіцца і прывід Маргарыты, дадаючы яе аб-ліччу кранальнасці і чысціні. А вось сама “Ваўпургіева ноч” — гэта назва элітнага кабарэ. Тут усё — “па-бага-таму”, пачынаюцца менаві-та з “Залатога антра”, ды... з не самым лепшым густам: адкрыта парашыннымі крыў-лянямі мужчын, пераапра-нутых нявестамі не першай свежасці, кардэбалаетам з 12-ці Маргарыт (як тут не зга-даць шматлікіх Ружаў, што расчароўваюць Маленькага прынца), спасылкай на апе-

РЭАЛЬНАСЦІ ПОБЫТУ

У цяперашнім спектак-лі ледзь не ўпершыню рас-тлумачана, пры якіх акаліч-насцях Маргарыта, кінутая каханкам, забівае дзіця: стаў-шы сведкай забойства брата, яна бяжыць з дзіцём на руках

Каспар Тамсалу. “Перапынаць наці”.

праверкі часам, нацы гос-ці трактуюць як закончаны і самадзастаковы твор. Калі казаць пра жыццё, магчы-ма, гэта спосаб засваення сусветнага досведу і папуля-рызацыі яго ў культурніцкай грамадзе.

на мост — і ў яе ва ўсіх сэнсах апускаюцца ў роспачы рукі. Гэта дазваляе апраўдаць ге-раіна не толькі вышэйшым Боскім судом, але і звычай-ным чалавечым — невпад-кова фінальны хор анёлаў гучыць не па-за сцэнай, а з балкона, нападваючы ўсю залу і бышчам далучаючы да выратавання душы Марга-рыты ўсіх прысутных (хор-майстар — Ніна Ламановіч).

СВОЙ МАЛЮНАК КОЖНАГА

Дырыжор Андрэй Іваноў надае партытуры ці не больш музычнасці, чым яе было ў самага кампазітара. Аркестр чуйна ахінае салістаў, усе яны па-свойму інтэрпрэту-юць твора. Доктар Фаўст Юрыя Балашко — стрымана інтэлігентны, Сяргея Фран-коўскага — нечакана імпу-льсіўны, драматычна-тра-гедыійны, што “прадказвае” яго далейшыя ўчынкы. Мала-ды Фаўст Юрыя Гаралдзешка-га — больш лірычны, Тараса Прысажнюка — запальны (у гэтай партыі спявак нават твара маладыя да Франкоўскага). Мефістофель Андрэя Валенція — спрактыкаваны д’яболом. Невыпадкова хітовыя куплеты, дзе “лодзі гінучы з метал” (дык вось адуль металічны бляск сцэнаграфіі), спяваецца ў мікрафон, які скажае голас. А ў Андрэя Сялюціна — хітры, кавар-ны, бы старадальні ўсход-ні хан. Ці можа Маргарыта быць іншай, як не Таццяны Гаўрылавай? Шчырасць вы-канання такая, бы спявачка насамрэч пражывае кароткае жыццё трагічнай дзяцінны.

А Марта Данусевіч, ужо ў сі-лу свайго голасу, надае герані-е больш унутранай моцы, хаця знешнія праявы пацуд-ціў і асабліва душэўнага бо-лю выглядаюць часам заліш-не тэатральнымі.

Так, пры жаданні зна-ісці хібы-шурпатасці там-сям няшэжка. Куды цяжэй было ўвасабіць такі складаны, гу-станаселены, працяглы спе-такль, ды яшчэ ў цяперашніх умовах. Але тыя больш за тры гадзіны эстэтычнай аса-лодзі і ўдумлівага разваг, што могуць атрымаць глядачы, таго каштуюць.

Каспар Тамсалу. “Перапынаць наці”.

Думаю, выстава гэтая цікавая найперш прафесі-яналам. Бо нельга выклю-чаць, што падобным будзе заўтрашні дзень нашага мастацтва. А зазірнуў у будучыню заўжды цікава, асабліва творцам гэтай са-май будучыні.

К

Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Прачнуцца ад таго, што выпаў снег

Слотным цьмяным лістападам мы ўсе, падаецца, чакаем снегу. Той першы, пробны, замест дажджу, не лічыцца. Сапраўды выпадае на падморожаную глебу і трымаецца цягам усёй зімы. Менавіта на такім снезе, як спяваў Уладзімір Высоцкі, можна пісаць вершы для каханай. А яшчэ нескрануты белы абсяг дазваляе пачаць жыццё нібыта з чыстага ліста. І першае, і другое рабіць ніколі не позна. Таму позняя восень — час чакання снегу, які заўжды застаецца сімвалам натхнення. Гэтыя “снежныя” думкі выклікала пісьмо Ірыны Хілюціч з Жодзінскай цэнтральнай гарадской бібліятэкі. Так, адшамацела апалая ліста, так, пачаліся нудныя дажджы... Але гэтак суму заўжды ёсць што супрацьпаставіць.

Яўген РАГІН

“У чатырнаццаты раз восень аб’яднала любоў, паэзію і сяброў, — распавядае Ірына Хілюціч. — У цэнтры падзеі — народны аматарскі калектыў Рэспублікі Беларусь “Натхненне” (кіраўнік — сябра Саюза пісьменнікаў Беларусі, лаўрэат прэміі “Залаты купідон” Вольга Сакалова) і ветэраны горада Жодзіна. На восеньскія сустрэчы запрашаюцца барды, паэты, творчыя калектывы. У кожнай сустрэчы — свой характар і настрой. Але ніколі яны не бываюць сумнымі”. Усё правільна, мы самі праграмуем сваё жыццё і настройваем яго на канкрэтны лад. І без натхнення тут іншым разам проста не абысціся.

Невыпадкова выстава ў Бабруйскім Палацы мастацтваў называецца “Натхненне творчасцю”. Метадыст аддзела мастацкай творчасці ўстановы Алена Нялюбіна піша, што персанальная выстава самадзейнага мастака Сяргея Шацілы дзейнічае ў рамках зменнай экспазіцыі “Атмасфера”. Аўтарка допісу параўноўвае жыццё творцы з працэсам натхнення. Яшчэ школьнікам Сяргей Шаціла маляваў асадкай на вокладках падручнікаў і палях шпыткаў. Гэта былі выявы жывёл і птушак. Потым было мастацкае вучылішча. Хлопцу пашанцавала з настаўнікамі. Вучань паступова пераўтвараўся ў майстра. Пэўны час Сяргей Феліксавіч працаваў мастаком-дэкаратарам **Малітэўскага** абласнога тэатра драмы і камедыі імя Дуніна-Марцінкевіча. Справаў сябе ў рэкламе. Пачалі з’яўляцца і аўтарскія работы... “Натхненне творчасцю” складаецца з 17 твораў, выкананых у розных тэматыках і жанрах. У кожнай рабоце — аўтарскае стаўленне да навакольнага свету. Аўтарка ліста падкрэслівае: “Манера выканання і каларыт работ абумоўлены імкненнем мастака да філасофскага асэнсавання месца адлюстраваных аб’ектаў у сістэме све-

табудовы”. Выстава, па ўсім бачна, пойдзе на карысць тым, хто прагне набыць духоўную гармонію. Мне, да прыкладу, у гэтым працэсе дапамагае і снегапад.

Дзве навіны прыйшлі са **Свіслацкага** раёна. У аб’едзвюх гаворка пра дзейнасць глубнай установы аграгарадка **Грынкі**. Па-першае, тут дзейнічае фотавыстава “Маленькія беларусы пра вялікую Беларусь”. Удзельнікі аматарскага аб’яднання “Творчая майстэрня” пастараліся: распавялі малодшым сябрам пра мясцовыя рамёствы, паказалі свае вырабы, паўдзельнічалі ў фотасесіі. Па-другое, у Грынкаўскім сектары культуры і вольнага часу майстры-рамеснікі вучылі дзяцей рабіць з прыродных матэрыялаў

сімвал наступнага года — Бычка. Натуральна, у кожнага атрымаўся свой. А ўсе разам склалі выставу “Сустракаем Новы год!” Ад сябе дадам, што снежных навагодніх свят даўно ўжо не было. Мо гэтым разам пашанцае?!

Час ад часу свае анонсы шле нам Цэнтр рамёстваў “Спадчына” з **Гродна**. Днямі тут прайшоў тыдзень традыцыйнай і сучаснай творчасці “Палітра майстэрства”. Ці не цэнтральнай падзеяй мерапрыемства стала выстава “Ва-

На здымках:

- 1 Маленькія аўтары выставы “Сустракаем Новы год!” з аграгарадка Грынкі.
- 2, 3 Travel-праект Дзятлаўскага раёна — святыя месцы вёскі Горка.
- 4 Народны ансамбль “Заманіха” — адзін з самых самабытных калектываў Полацкага раёна.
- 5 Восеньскія сустрэчы ў Жодзінскай цэнтральнай гарадской бібліятэцы.
- 6 Падчас тэатралізаванай дзеі “Як артыстаў выбіралі” на сцэне Смаргонскага раённага Цэнтра культуры.

падабаецца тамтэйшая практная дзейнасць, насычаная, разнастайная і сучасная. Вось пра што распавядае сёння вядучы рэдактар установы Ксенія Грамовіч: “У час школьных вакацый для падпісчыкаў нашых сацыяльных сетак запусцілі тры онлайн-конкурсы: на лепшае выкананне песні, на выяўленне мастацкага таленту і конкурс на самы крэатыўны фотаздымак восені. Тыдзень творчасці прайшоў “на ўра”. А выстава твораў работ пераможцаў будзе працаваць у фее да 13 снежня.”

Бібліятэкар аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Кобрынскай** цэнтральнай раённай бібліятэкі Наталія Ефціфеева напісала пра тое, што ўстанова прымае ад чытачоў заявы на кнігі па тэлефоне і электроннай пошце. Словам, да эпідэміялагічнай сітуацыі тут прыстасавалі-

ся своечасова. Бібліятэкары паведамляюць людзям (у першую чаргу сталым, малым мамам і інвалідам), калі канкрэтна будзе рэалізавана іх чытацкая патрэба. За адзін рэйс літаратура дастаўляецца некалькім карыстальнікам бібліятэкі. Яшчэ адна бясплатная паслуга — электронная дастаўка фрагментаў дакументаў (артыкулаў, старонак кніг).

Творчы калектыў **Мастоўскай** раённай бібліятэкі атрымаў дыплом за перамогу ў абласным конкурсе фоталетапісаў “Малая Радзіма: імгненні гісторыі” ў намінацыі “Наш край — наш лёс”. Мастоўскія фоталетапісцы складалі з шасці раздзелаў, мае каля ста фотаздымкаў. Асаблівае месца займае асоба

“Кашалёўская скарбонка”, “народны” — тэатр-студыя гульні “Пагуляначкі” і ансамбль песні і музыкі “Всялуха”. Аўтарка пераканана, што ўсе тры гурты цалкам заслугоўваюць такой пашаны.

Travel-праект з **Дзятлаўскага** раёна. Прысвечаны ён падарожжам па святых месцах вёскі **Горка**. Анлайн-версія, дарэчы, ёсць на ютуб-канале “Культура Дзятлаўшчыны”. Сярод аб’ектаў — каменная арка часін абляднення (камяні лічацца святымі, а ў Юр’еў дзень тут ладзіліся святы), капліца ды старадаўняя крыніца з гаючай вадай.

Пра IV адкрыты рэгіянальны літаратурны конкурс імя Веры Навіцкай “Дарослыя — дзесяці” напісала нам загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Лідскай** раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы Дар’я Марцінкевіч. Конкурс ладзіцца раз у два гады, упершыню прайшоў у 2014-м. А носіць ён імя лідскай дзіцячай пісьменніцы Веры Навіцкай, якая ўзначальвала прыватную жаночую гімназію і напачатку мінулага стагоддзя напісала шэраг кніг для дзяцей. У намінацыях “Паэзія” і “Проза” разглядалася больш за 180 работ. Першае, другое і трэцяе месцы занялі адпаведна Таццяна Сямёнава (проза), Міхась Мельнік і Людміла Русь (абодва — паэты).

Метадыст **Смаргонскага** раённага Цэнтра культуры Вольга Крывянкава піша: “Удзельніца дзіцячага гуртка *MUSIC WAVES* Ксенія Антонава брала ўдзел у II міжнародным фестывалі-конкурсе творчасці “Піраміда зорак” (анлайн-мерапрыемства ладзілася ў сталіцы) і стала лаўрэатам другой ступені ў намінацыі “Эстрадны вакал”. І яшчэ адна падзея. Раённае свята “Табе ўдзячнасць і павага, шануюны працаўнік сля” было праведзена не па традыцыйным сцэнарыі. Падчас тэатралізаванай дзеі “Як артыстаў выбіралі” прайшоў гумарыстычны кастынг на выбар калектываў і салістаў, якія будуць вшываць віноўнікі ў урачыстасці”. Сапраўды, ход нестандартны.

Пятра Машэрава, які ў свой час наведваў раён падчас рэспубліканскага семінара па жывёлагадоўлі. Ліст напісала метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Мастоўскай раённай бібліятэкі Вольга Коршун.

Навіна з **Полацка**. Сёлета 20-годдзе з моманту ўзнікнення святкуе народны ансамбль народнай песні “Заманіха”, якім кіруе Сяргей Смілько. Рэдактар Полацкага раённага Цэнтра культуры Кацярына Паўловіч пераканана, што “Заманіха”, якую добра ведаюць у Латвіі і Польшчы, з’яўляецца адным з самых самабытных калектываў раёна.

Загадчык аддзела па развіцці народнай творчасці **Зэльвенскага** Цэнтра культуры і народнай творчасці Таццяна Умарова піша, што пацвердзілі званні: “узорны” — аматарскі калектыў

Хочь і няма пакуль снегу, але настрой — пераднавагодні. У крамах з’явіліся падарункі ад маргінальнага Дзёда Мароза, ад беларускага Зюзі не бачыў яшчэ ніводнага. Там-сям у вітрынах з’яўляюцца электрычныя гірлянды. А людзі чакаюць ад новага года пабольш станючых змен.

Мы з маім малодшым сынам — снегазалежныя. Сын, калі быў маленькім прачынаўся, бег да акна і дакладваў: “Снегу пакуль няма”. І аднойчы, калі жаданне спраўдзілася і ранішняя вуліца перафарбавалася за ноч у белае, сын зазначыў: “Я прачнуўся ад таго, што выпаў снег”.

Беражыце сябе, шануюныя чытачы, і пішыце нам пра самае цікавае.

Сустрэнемся праз тыдзень.

Адэльскам і яго жыхарамі апякуюцца два Святых: Антоній і Марцін — заступнікі млынароў. Тут адбываюцца два брэндавыя мерапрыемствы: Адэльскі фэст на рынкавай плошчы і маштабнае Свята млынароў Дзень Святога Марціна — 11 лістапада, заступніка млынароў. Дату нашы продкі абралі невыпадкова: у гэты час млынарам, што апрацоўвалі сабранае збожжа, было не да адпачынку. І толькі ў канцы лістапада з’яўляўся вольны час. У гэтыя дні і вырашылі ладзіць Свята млынароў. Потым традыцыя пачала знікаць разам з млынамі. Упершыню за доўгі дзесяцігоддзі, 10 лістапада 2013 года, яго аднавілі работнікі культуры па ўспамінах мясцовых жыхароў, у тым ліку па расказах тагачасных млынароў, якія працавалі ў Адэльску яшчэ ў 50 — 70-х гадах. Так, вятрак, ці то вадзяны або паравы млын даўно знік з краявідаў Адэльска і яго ваколіц. Захаваўся толькі вадзяны млын у суседзяў з аграрадка Луцкаўляны — але гэта зусім іншая гісторыя.

На свяце ў Адэльску.

ЛЁС АДНАГО ЭКСПАНАТА

Жорны, або ручны млын — адно з галоўных вынаходніцтваў чалавека. Будова жорнаў простая: два плоскія камяні, ніжні — большы, ён умацоўваўся ў драўляную аснову. На яго клаўся больш лёгкі — верхавік, які круціўся і цёрся аб большы камень. Каб мука лепш сыпалася, паверхню ніжняга каменя рабілі крыху выпуклай, а верхняга ўвагнутай, рабочая паверхня мела насечкі для лепшага размолу.

Жорны былі амаль у кожным сялянскім двары і займалі пачэснае месца ў сенцах ці нават у самой хаце. За дзень на іх, найбольш тэхнічна дасканалых, можна было змалоць да 3 пудоў мукі. Цяжкая і марудная гэта была праца. А пакрыцілі жорны ў Беларусі вясковыя людзі шмат, асабліва ў 40 — 50-я гады мінулага стагоддзя. Калі гаварыць пра хутаран, дык там жорны былі яшчэ ў 60 — 70-я гады.

Кожнаму пакаленню застаецца ў спадчыну тое, што стварылі талент і праца нашых продкаў, тое, што выйшла нацыянальнае аблічча народа, тое, што кожнае пакаленне павінна шанаваць і памнажаць. Самы важны экспанат у Адэльскім Цэнтры культуры і народнай творчасці — старыя жорны, якія штогод са складскага памяшкання перамяшчаліся на цэнтральную пляцоўку Свята млынароў, каб расказаць нам пра ўсе таямніцы цяжкай, але вельмі патрэбнай працы. А ў 2019 годзе на Свяце млынароў на пляцоўцы перад цэнтрам культуры з’явіўся новы арт-аб’ект “Жорны... Вяртанне да вытокаў”. Жорны адпачывалі пасля “цяжкай” працы на падворку мясцовага жыхара Эдварда Будрэвіча і датуецца 1893 годам. Яны засталіся ад млына, гаспадаром якога з’яўляўся сваяк Эдварда Антонавіча — Казімір Локеш.

Жорны адэльскага млына спыніліся, нібы ў чаканні ветру, больш за паўстагоддзя таму. Але для мясцовых жыхароў гэта сапраўдны сімвал вёскі, які павінен застацца і адраджэнца.

Вядомы майстар народных музычных інструментаў Мар’ян Скрамблевіч, чые дудачкі, ражкі, акарыны ўнесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь, успамінае: “Мелодый у прыроды — тысячы! Да гэтага часу памятаю, як “спявалі” ў рознае надвор’е ветракі, якія каля нашага дома стаялі...” Веру, што наш вятрак, усталяваны на сваім гістарычным месцы, калісьці зноў заспявае і стане адной з візітовак не толькі Гродзенскага раёна, але Беларусі”.

Наталля РАМАНОВІЧ, вядучы метадыст Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтра
Фота аўтара і з архіва цэнтра

Свята млына з гагатай

ДЗЕНЬ МІНУЛЫ

Марцін, адзін з самых славуных хрысціянскіх святых, нарадзіўся ў рымскай правінцыі Панонія (сучасная Венгрыя). Яго бацька быў легіянерам і перакананым прыхільнікам паганства. Таму назваў сына ў гонар Марса — рымскага бога вайны.

У Рэчы Паспалітай Марцін быў адным з самых шанаваных святых, у гонар якога было названа больш за 200 касцёлаў. Шмат стагоддзяў яго дзень быў абавязковым касцельным святам.

У некаторых мясцовасцях Беларусі ў гонар святога Марціна ладзілі кірмашы і вясчоркі, дзе вясцоўцы спявалі, танчылі, а таксама каштавалі традыцыйныя стравы з гусяціны і іншай хатняй птушкі — курэй, качак і індыкоў.

Як расказвалі адэльскія старажылы, для правядзення святаў мястэчку Адэльск існавалі пэўныя правілы: напрыклад, нельга было праводзіць ніякіх буйных работ у гэты дзень, прытрымлівацца будзённых нормаў жыцця, нічога не пазычаць. Таму дзень 11 лістапада ператварыўся ў кірмашовы дзень, калі мясцовыя жыхары адпачывалі і веселіліся. У гэты дзень таксама збіралі падаткі, а як вядома, тыповым “плацёжным сродкам” сялянства заўсёды з’яўляліся гусі. Таму ў святочны дзень традыцыйна спажывалі спецыяльна прыгатаваную запечаную гусяціну “птушку Марціна”, якая падавалася з віном, капустай і печанай бульбай, але і дэгустацый маладога віна.

ДЗЕНЬ СЁННЯШНІ

Сёння незвычайную атмосферу Свята млынароў ствараюць млынар Васіль (Дзяніс Балабуеў) са сваёй жонкай Гандзій (Надзея Маркевіч), якія з задавальненнем дэманструюць працэс памолу зерня на старых жорнах, якія падараваў творчому калектыву Адэльскага Цэнтра культуры і народнай творчасці мясцовы млынар Франц Пясецкі. Гаспадары абавязкова частуюць усіх гасцей смажаным гусём (“гагатай”), традыцыйна дзеляць яго паміж усімі прысутнымі на каменным млынавым крузе. Жыхары і госці свята маюць магчымасць прадэгуставаць розныя мучныя прысмакі,

Гісторыя аднаго старадаўняга адэльскага брэнда

Жыхары Адэльска каля старога млына.

духмяны каравай, патанчыць па-даўнейшаму і праславіць млынароў песнямі.

ШТО ТАКОЕ ПАЛТРАК?

У XIX стагоддзі ў Гродзенскай губерні налічвалася 258 ветракоў. Пазней сталі выкарыстоўваць вадзяныя і нават конныя млыны. Самыя раннія згадкі пра вадзяныя млыны ў ваколіцах Гродна адносяцца да XV стагоддзя.

Таксама як вадзяны млын залежаў ад напору вады, так ветраны млын (вятрак) залежаў ад ветру. Вятрак як вынаходніцтва тэхнічнай думкі намнога маладзейшы за вадзяны. Ветраныя млыны з’яўляюцца ў Еўропе ў X стагоддзі, а на землях Вялікага Княства Літоўскага — яшчэ на некалькі стагоддзяў пазней.

Найбольшае распаўсюджванне мелі ветракі сталёвай канструкцыі, ці “казлоўкі”, “казловы”. Звычайна яны былі двух’ярусныя, квадратныя ў плане, вышыняй 8 — 12 метраў. Козлы, на якія абавіралася ўсё збудаванне, складаліся з магутных гарызантальных брусаў. Уваход у млын заўсёды быў з боку (па лесвіцы), процілеглым наветранай частцы, дзе размяшчаліся крылы. Вядомы яшчэ ветракі, якія спалучалі ў сабе канструктыўныя асаблівасці “казловок” і “голанок” — млыны-пальтракі.

На абшары сучаснага Гродзенскага раёна ў пачатку XX стагоддзя было як мінімум дваццаць ветракоў. У Адэльску і суседніх вёсках Мінькаўцы і Старадубава працавала ажно адзінаццаць ветраных млыноў. Відовішча ўражвала: уявіце,

што адразу махала крыламі столькі млыноў, і гук пры гэтым быў вельмі характэрны. Апошні адэльскі вятрак упаў падчас буры ўжо ў пачатку XXI стагоддзя.

І ЗНАХАРЫ, І ЛЕКАРЫ

Праца млынара паважалася ў вёсцы, дый заможным ён быў: у падзяку браў дзясятую частку з кожнага намалочанага мяха. Аднавясцоўцы заўсёды стараліся дагадзіць прадстаўнікам гэтай старажытнай прафесіі, бо ад іх наўпрост залежала якасць ужытнага хлеба. Таму часцей млынары былі багатымі гаспадарамі. І нездарма ў народзе хадзіла прыказка: “Мельнікава карова, дачка папола і старасціна кабыла ніколі галоднымі не былі”. Самі млынары ў народнай свядомасці часта надзяляліся магічнымі якасцямі. Яны — і знахары, і народныя лекары, і волаты.

БЕЗ АДЗІНАГА ЦВІКА

Ветраны млын у Адэльску прастаяў каля 70 гадоў. Манументальная звонку пабудова з дапамогай доўгага брусарычага магла разварочвацца па ветры вакол цэнтральнага слупа-апоры на магутнай крыжавіне ў аснове. Гэты рычаг называўся “вадзіла”. Цэнтральны слуп, як і іншыя найважнейшыя дэталі канструкцыі, вырабляўся з дуба. Сцены млына таксама былі зроблены дасведчаным народным майстрам з дубовых

дошак, прычым без адзінага цвіка. Дошкі змацоўвалі паміж сабой і з рамай спецыяльнымі клінамі. Дах ветрака і пярэдня сценка, першымі сустракалі вецер і дождж, былі пакрыты драўлянай, якую перыядычна мянялі на новую.

Млынар сачыў, каб млын быў павернуты ў бок ветру. Крылы прыводзілі ў кругавы рух васьць з вялікім дубовым колам. У спецыяльны прыёмнік засыпалі збожжа, якое размаловалася паміж двума жорнамі (часта крылы млына круцілі і па дзве пары жорнаў) і ператваралі

мясцовага інжынера з Поняні. На шчасце, каля гэтага ветрака, які ўяўляў з сябе мясцовую славунасць, любілі фатаграфавалі жыхары, і амаль у кожным адэльскім доме захаваліся каштоўныя для гісторыкаў сямейныя фотаздымкі на фоне млына.

Хацелася б згадаць пра адэльскага млынара Дамініка Навацкага. Ён быў добрым гаспадаром, меў моцную гаспадарку. Яго вятрак знаходзіўся на ўзвышшы па правым баку ад вуліцы Школьнай (некалі Крынскай). Млын гэты бачны на карце 1928 года, гэта дакладна тое месца, аб якім узгадвалі сучаснікі. На карце можна налічыць пяць млыноў, а ў даведніку

Адкрыццё арт-аб’екта “Жорны... Вяртанне да вытокаў”.

Млын каля мясцовага цэнтра культуры зроблены Мар’янам Скрамблевічам.

лася ў муку. Гэта было сапраўды сакральнае дзейства.

Ташыяна Лісоўская, настаўнік гісторыі і геаграфіі адэльскай школы, высветліла, што ўладальнікам апошняга адэльскага млына быў Альбін Будрэвіч. Гэты млын, уключаючы яго механізм, па расказах старажылаў, Будрэвіч скапіраваў у іншага адэльскага ветрака, які належаў мясцоваму жыхару Шупіцкаму. А ён, у сваю чаргу, запрашаў у Адэльск спецыяльнага

ўзгадваецца пра сем гаспадароў-млынароў — Будрэвіч, Локіць, Навацкі, два Скрамблевічы, Шупіцкі, Звяжэвіч. На месцы млына ў 1950-х гадах заставаліся толькі парэшткі фундаменту, усё было знішчана і зруйнавана.

Жорны з млына Навацкіх захаваліся па сённяшні час. Яны знаходзяцца ў добрым стане, таму што ў свой час былі звезены ад млына і захаваны пад навесам ля адрыны. У дыяметры камень мае каля метра.

Працягваем серыю матэрыялаў пра вяселле, распачатую ў “К” № 40 за 3 кастрычніка. На Гомельшчыне і паўднёвай Магілёўшчыне падчас вяселля ўпрыгожвалі ёлку. У Лельчыцкім раёне дрэўца застаецца неабходным аtryбутам і каляндарных свят: Стрэчання (Грамніцаў), Масленіцы. Такі звыклы нам сімвал сустрэчы Новага года, Раства ў лакальных беларускіх традыцыях мае значна шырэйшыя функцыі. Дарэчы, у гэтым тэксце мы пішам слова ёлка праз Ё ў значэнні “ўпрыгожанае дрэўца”, а праз Е ў значэнні “проста дрэва”.

ЁЛКА НА ВЯСЕЛЛІ

Звычайна сякалі жываю невялікую елачку, ўпрыгожвалі жывымі ці штучнымі кветкамі ды іншымі прыкрасамі. Гэта адбывалася ў хаце бацькоў маладой. Ёлка сімвалізавала маладую ў яе “пераходным” да замужняга жыцця стане, яе дзявоцтва, “красу”.

У вёсцы Багрымавічы Петрыкаўскага раёна прыбраную вясельную ёлку называлі “каліна”. Такое ж найменне выкарыстоўвалася для пазначэння цнатлівасці маладой. Дружына жаніха выкупала дрэўца, потым яго ставілі перад маладымі на вясельны стол. Пасля цырымоніі ёлку маглі разарваць (верылі ў магічныя ўласцівасці частак вясельнага дрэўца) ці прыбіць на хату (пакуль не абсыпалася, потым спаліць). Такім чынам ёлка выконвала яшчэ і апавяшчальную функцыю: паведамляла аб вяселлі, якое нядаўна адбылося.

У вёсцы Карма Акцябрскага раёна адну вясельную ёлку ўтыкалі ў бохан хлеба (ён становіўся падобным да каравая, ўпрыгожанага галінкамі-“вельцамі”), а другую прывязвалі на дугу каню. У сярэдзіне ХХ стагоддзя ёлку працягвалі выкарыстоўваць для аздаблення вясельнага транспарта, але ўжо грувайкоў.

Галінкі, якімі ўпрыгожваюць вясельны каравай, тоесныя ёлцы па сімваліцы. Іх называюць “вельцы”, “вільцы” — па адной з версій, ад формы, падобнай да вілаў, а па другой — ад складанага ўзаемаўплыву каранёў ел(ь)-, гіль- (голь-) (параўн. “галіна”, “галле”) і ві-. Часам пра ўпрыгожванне вясельнай ёлкі кажуць “віць”, як пра вянок (пра сімваліку вясельнага вянка “К” пісала ў нумары 44 ад 31 кастрычніка). У адной з юр’еўскіх песень вёскі Пагост Жыткавіцкага раёна, дзе пяецца пра аздабленне каравая, гучыць слова “венцы”. У ваколіцах Камарына пасля вясельнай цырымоніі вельцы прымацоўваюць на фасадзе хаты, дзе жывуць маладыя, ці нават за акном шматпавярхо-

Дэманстрацыя вясельнага абраду ў БДАМ. 2019 г.

Як упрыгожвалі ёлку на вяселлі

Дэманстрацыя вясельнага абраду гуртом вёскі Бабічы Чачэрскага раёна на фестывалі “Берагіня”. 2016 г.

Карагод вакол дуба з зацягнутай на яго ёлкай. Вёска Тонеж Лельчыцкага раёна. 2014 г.

вага дома. Здымаюць вельцы толькі праз год пасля вяселля. Гэта жывая традыцыя, актуальная ў наш час.

У Лельчыцкім і Калінкавіцкім раёнах, ўпрыгожваючы вясельную ёлку, выконвалі песню з прыкладна наступнымі словамі (песня даецца з захаваннем дыялекту):

*Як му ёлочку радзілі,
У Мозыр по попер ходзілі.
Мы по ельнічку ходзілі,
Свое ножэнькі томлілі,
Чэрэвічкі потопталі,
Пока ёлку сподобалі.
Наша ёлка борова/
кучэрава/ззелна,
Уборы росла/стояла —
шумела.
Вуліцою/дорогою йшла —
звінела,
У сені/ухату зайшла —
зов’яла.
На stole/дворэ стала,
зазьяла,*

*Молоду Ганночку познала.
На нашай ёлцы сто рагоў,
За нашу ёлку сто рублёў.*

Дружына маладога выкупала ёлку ў дружыны маладой.

**ДРЭВЫ
Ў КАЛЯНДАРНЫХ
АБРАДАХ**

Упрыгожанае каляднае дрэўца, у тым ліку хваёвае, вядома ў мясцовых традыцыях усходніх і заходніх славян, паўночна-ўсходняй Балгарыі. Аднак, такія звесткі для Беларусі сустракаюцца толькі на Гродзеншчыне. На астатняй тэрыторыі краіны маглі ўпрыгожваць хваёвымі лапкамі калядную зорку ці палонку, у якой купаліся на Вадохрышча, але невядома, ці гэта не позняя з’ява, выкліканая распаўсюджваннем навагодняй ёлкі ўжо ў савецкі час.

Лічыцца, што на з’яўленне калядных ялінак у гарадах Расійскай імперыі паўплывала мода на ўсё нямецкае. У Германіі ж звычай ўпрыгожваць ёлку мог мець карані ў некаторых лакальных традыцыях. У СССР да 1936 года калядная ялінка была пад забаронай, а потым дазволена як частка святкавання савецкага Новага года. З гарадоў новы звычай паступова распаўсюдзіўся ў вёсках. Таму сёння, размаўляючы са старэйшымі, важна задаваць пытанне, з якога года яны памятаюць калядную ёлку ў бацькоўскай хаце, ці ўпрыгожвалі яе іх бабулі і дзядулі. У беларускай традыцыйнай культуры ролю галоўнай аздобы хаты на Каляды мог адыгрываць саламяны павук ці сноп жыта на покуці. Што цікава, у шведаў саламяны выраб кшталту беларускага павука вешалі ў хаце падчас вяселля.

Вясельную песню, кштал-

ту прыведзенай вышэй, спяваюць і падчас ўпрыгожвання ёлкі на каляндарных святах. У вёсцы Новае Палессе Лельчыцкага раёна на Стрэчанне (другая назва свята — Грамніцы, адзначаецца праваслаўнымі 15 лютага) ёлку вязуць па вёсцы, водзяць, трымаючы яе, карагоды і ў канцы свята прымацоўваюць на год да прыдарожнага крыжа. Кажуць: “Шоб так, як наша ёлочка хороша, шоб наша і жыцьне была такая хороша!” Старую елачку, якая была на гэтым крыжы з мінулага года, могуць спаліць адразу ж ці на Вялікдзень.

Лельчыцкага раёна, а таксама ў Петрыкаўскім. Вечназялёнае дрэўца трымаюць у руках ці ставяць у сярэдзіну карагода; часам ёлка ўтырнута ў каравай. Акрамя беларускага Палесся, звычай прыбіраць ялінку на Масленіцу вядомы на Браншчыне, зрэдку сустракаецца ў заходніх славян.

Яловыя галінкі прыносялі ў хату да Вялікадня ў Бярэзінскім, Лідскім, Пружанскім, Дзятлаўскім раёнах. Іх ўпрыгожвалі папяровымі кветкамі, стужкамі, размаляваным яечным шкарлупіннем. У Лідскім і Дзятлаўскім раёнах замест галінак маглі ставіць маленькія велікодныя ёлачкі.

**СЕМАНТЫКА
І ПАХОДЖАННЕ
РЫТУАЛАЎ З ЁЛКАЙ**

Ад Калядаў да Масленіцы доўжыцца “малая вясельніца”, калі, як і ўвосень, у “вялікую вясельніцу” ад Пакроваў да пачатку посту, царква дазваляла ствараць сем’і. На “малую вясельніцу” прыпадаюць Грамніцы. То-бок усе ўрачыстасці, калі на Гомельшчыне і паўднёвай Магілёўшчыне ўпрыгожвалі ёлку, аб’яднанія гэтым каляндарным перыядам. Таму перасоўванне рытуалаў з дрэўцам магло адбывацца дзякуючы блізкасці па часе святаў, да якіх яны прымяркоўваліся. Аднак, блізкая і семантыка гэтых святаў: ўпрыгожанае ёлка пазначае “пераходныя” характарыстыкі часу, калі яе аздаблялі. На вяселлі адбываўся пераход маладых з несямейнага ў сямейны статус, Масленіца мае рысы навалецця, змены сезонаў, пераходу ад зімы да вясны, які ў беларускіх лакальных традыцыях “расцягваюць” ад Грамніц да Вялікадня.

Да “пераходнай” сімвалікі ўпрыгожанае ёлкі варта прыгадаць і жывы дасюль звычай кідаць яловыя лапкі на дарогу, праводзячы памерлага ў апошні шлях. Чаму менавіта елка? Магчыма, вечназялёная расліна выкарыстоўваецца на пахаванні для абзначэння непарыўнасці жыццёвага кола. Верагодна, гэта характарыстыка дрэва абумоўлівае выкарыстанне елкі ў абрадах пераходу як жыццёвага, так і каляндарнага цыкла. Упрыгожанае ялінка адсылае да вобраза райскага дрэва.

На Палессі для тых, хто памёр, не стварыўшы сям’ю, падчас пахавання ўпрыгожвалі дрэўца кшталту вясельнага. Дрэвы на магільні, і, шырэй, іх вобразы ў фальклорных творах розных жанраў дазваляюць казаць пра сімваліку дрэва як восі Сусвету, праз якую здзяйснялася сувязь між “гэтым” і “тым” светам. Такім чынам, абрадавае ёлка з’яўляецца рытуальным варыянтам сусветнага дрэва, а ўсё, што адбываецца вакол яе, здзяйсняецца як бы ў цэнтры свету ў момант яго нараджэння, пачатку.

**Алена ЛЯШКЕВІЧ,
супрацоўніца Цэнтра
даследаванняў Беларускай
культуры, мовы і літаратуры
НАН Беларусі**

Грамнічная ёлка ў вёсцы Новае Палессе Лельчыцкага раёна. 2018 г.

Дэманстрацыя вясельнага абраду на фестывалі “Берагіня”. 2016 г.

Студэнцкія тэатры збіраюцца на фестываль у Мінску

Даты 17-га сезона міжнароднага фестывалю студэнцкіх і маладзёжных тэатраў “Тэатральны куфар, БДУ — 2020” пераносіліся некалькі разоў. І вось нарэшце з 2 па 5 снежня ён пройдзе на мінскіх сцэнах і ў анлайн-прасторы. Сёлета ўваход на ўсе спектаклі вольны — а гэта будучы пастаноўкі выключна беларускіх калектываў. Замежныя ўдзельнікі пакажуць свае работы анлайн. Яшчэ сярод новаўвядзенняў гэтага года — вызначэнне толькі аднаго пераможцы, уладальніка Гран-пры.

Надзея КУДРЭЙКА

“Тэатральны куфар, БДУ — 2020” прымеркаваны да 100-годдзя авангарднага мастацкага аб’яднання УНОВИС, якое стварыў у Віцебску Казімір Малевіч. І адкрыецца фестываль адпаведным спектаклем — “Уна дачка Казіміра”. У лютым гэтага года паста-

ноўка ўпрыгожыла маштабнае святкаванне дня нараджэння УНОВИС у Віцебску, і госці, сярод якіх была і ўнучата пляменніца славуэта мастака Івана Малевіч, высока яго ацанілі. Супрэматычны неБалет “Уна дачка Казіміра” віцебскага Народнага маладзёжнага тэатра “Кола” нагхнёны супрэматычным балетам, які быў паказаны ў Віцебску ў лютым 1920

года ў адзін вечар з футурыстычнай операй “Перамога над Сонцам”. У спектаклі тэатра “Кола” душа дачкі Малевіча Уны ажывае разам з яго віцебскай работай. Спектакль можна будзе пабачыць 2 снежня а 17-й гадзіне на пляцоўцы Ліцэя БДУ па вуліцы Ульянаўскай у Мінску.

Увогуле, у фестывальнай праграме 12 спектакляў — аматарскіх і прафесійных — з Беларусі, Расіі, Ірана і Бразіліі. Зразумела, што ў параўнанні з мінулымі гадамі геаграфія ўдзельнікаў значна скарацілася, але, нягледзячы на ўсе складанасці, звязаныя з пандэміяй, атрымалася сабраць даволі адметныя работы.

У дзень адкрыцця “Тэ-

атральнага куфара” на другой сцэне — у арт-прасторы HIDE па вуліцы Кастрычніцкай — сваю пастаноўку паказаў і гаспадар фестывалю Народны студэнцкі драматычны тэатр БДУ “На балконе”: гэта будзе спектакль “Баладзіна” паводле п’ес славуэта польскага паэта і драматурга Юльёша Славацкага. А на закрыццё 5 снежня тэатр БДУ запрасіць на прэм’еру — “Азірніся ў гневе” паводле твораў Джона Озбарна. Рэжысёр абодвух спектакляў — Андрэй Саўчанка.

Цягам фестывальных дзён свае работы пакажуць тэатральныя майстэрні “Па факце” і “Студыёзы” з Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры

і мастацтваў. “Тэатр дакумента” Ганны Сулімы, які таксама прадстаўляе БДУКіМ, прапануе паглядзець перформанс “Запісная”, заснаваны на няскончаным дзёніку вязня гродзенскага гэта. Сярод удзельнікаў фестывалю — Заслужаны студэнцкі “Тэатр АРТ” Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта і тэатральная майстэрня “АГА” Мінскага дзяржаўнага палаца дзяцей і моладзі. Замежныя ўдзельнікі, чые пастаноўкі будуць паказаны на Youtube-канале фестывалю, — Companhia nova de teatro з Рыа-дэ-Жанейра (Бразілія), Is theater group з Тэгерана (Іран) і тэ-

атр-студыя “32” з Таганрога (Расія).

Звычайна “Тэатральны куфар, БДУ” акрамя аднаго галоўнага прыза ўручаў мноства іншых у самых розных намінацыях. Сёлета ж будзе вызначаны толькі ўладальнік Гран-пры, прычым вызначаны не прафесійным журы, а самімі глядачамі, якім прапануецца пасля прагляду спектакля запоўніць спецыяльны бюлетэні.

“Тэатральны куфар” ладзіцца ў БДУ з 2004 года і традыцыйна збірае ў конкурсе да 20 тэатраў. Увогуле, за гады ў фестывалі прынялі ўдзел 230 тэатраў з 65 краін свету. З 2006 года “Тэатральны куфар, БДУ” уваходзіць у Міжнародную асацыяцыю ўніверсітэцкіх тэатраў. І сёлета яго тэатральная традыцыя не перарвалася. Усе паказы на мінскіх сцэнах пройдуць з выкананнем неабходных санітарна-эпідэміялагічных рэкамендацый.

К

Гэтымі пазытыўнымі радкамі Соф’і Шах вызначыў агульны жывапісны настрой сваёй чарговай персанальнай выставы ў Светлагорскай карціннай галерэі “Традыцыя” імя Германа Пранішнікава гомельскі мастак Алег Курашоў.

Сапраўды адчуванне маляўнічага часу з усёй яго фарбавай і пачуццёвай красамоўнасцю вельмі яскравае. Кветкавая працягласць вясны паступова пераходзіць у такое ж рэха бясконцай разнастайнасці нацюрмортнай летняй прыгажосці, якая дазваляе не толькі бачыць, але і радасна назіраць, і спачувальна адчуваць нейкі прыхаваны колерамі філасофскі роздум. Міжволі прыгадваюцца словы Паскаля: “Які дзіўны гэты жывапіс — нацюрморт: ён прымушае захапляцца копіяй тых рэчаў, арыгіналамі якіх не захапляешся...” Сказана, праўда, перш за ўсё, аб “рэчавых” нацюрмортах, а тут — кветкавыя! Мастак проста вымушаны спаборнічаць з рэальнай прыгажосцю. І пераканаўча перамагае. Таму што піша, а не спісвае. Перадае кветкамі або праз іх свой настрой, свой жывапісны роздум. Іншы раз нават у назве твора выдае творчае памкненне. І тады з’яўляецца нацюрморт “Вібрацыя святла”, дзе п’ялёсткавае святло сапраўды вібрае, пераліваючыся, нібыта жывое. А хіба не творчая дзёркасць — спроба перадаць нацюрмортам... пах будучых яблык? Між іншым, твор так і называецца.

Увогуле Алег Курашоў парушае ўяўленне аб гэтым жанры як пераважна жаночым. Менавіта мужчынская смеласць, парывістая хуткасць увасаблення вызначаюць яго нацюрморты. Так, прыклад маці — адной з самых лепшых акварэльных прадстаўніц гэтага жанру Святланы Курашовай — адчуваецца відавочна. Але ж сам Алег піша алейнымі фарбамі менавіта з акварэльнай хуткасцю. Уявіце сабе: дзвюхзальная экспазіцыя твораў амаль уся напісана сёлета! Пры

Рэалістычна-пазнавальная сутнасць вібрацый

“Палаючыя макі”

гэтым ён, як мы ўжо заўважылі, ставіць перад сабой самыя складаныя творчыя мэты. Вось толькі некалькі назваў такіх увасабленняў: “Сланечнік на яркім сонцы”, “Адчыняючы акно, я ўбачыў бэз...”, “Зялёны жук завітаў у госці...”, “Радасць веснавога сада”, “Букет для Ганны”, “Бэз на чырвоным фоне”. Пералічваць можна многае.

Але было б памылковым лічыць мастака толькі прыхільнікам нацюрморта. Ёсць на выставе і партрэты, напісаныя з той жа ўласцівай яму эмацыянальнасцю, якая яшчэ больш выяўляе духоўную сутнасць тых, каго ён партрэтуе. Пры размове з ім я пажартаваў, што, мабыць, піша і нацюрморты людзей? “А чаму б і не? — усміхнуўся у адказ. — Чым яны горшыя за кветкі?” І ўвогуле ў час адкрыцця выставы панавала вельмі даверлівае, сапраўды творчае адчуванне таго, што адбываецца сустрэча з сапраўды таленавітым мастаком,

які яшчэ здольны на самыя дзёркія творчыя задумы. Аб гэтым гаварылі і дырэктар карціннай галерэі Наталія Акімцова, і маці мастака Святлана Курашова, і даўні сябар “Традыцыі” гомельскі жывапісец Андрэй Крылоў... Між іншым, Алег Курашоў на Гомельшчыне ведаюць многія і па яго працы ў карціннай галерэі Гаўрыла Вашчанкі. А гэтая шматгадовая далучанасць да творчасці многіх майстроў жывапісу — таксама выдатнае творчае асяроддзе, якім узабагаецца ён вельмі адчувальна.

Я папрасіў яго падзяліцца ўражаннямі аб адкрыцці выставы і наогул крыху раскажаць аб сабе чытачам штотыднёвіка “Культура”.

— Выстава ў Светлагорску для мяне вельмі важная яшчэ і тым, што галерэя не толькі па назве — “Традыцыя”. Яна сапраўды спавядае традыцыйны і лепшы сучасны жывапіс. Вось і цяпер у суседніх залах — працы Ганны Сілівончык, а

“Настуркі мяне зачаравалі...”

пасля маёй плануецца выстава цудоўнага гомельскага мастака Андрэя Крылова. Пра аўтараў, творы якіх знаходзяцца ў фондах галерэі, я ўжо не кажу. У іх прадстаўлены практычна ўсе лепшыя майстры выяўленчага мастацтва. І не толькі Беларусі.

Калі гаварыць пра сябе, то я сапраўды большасць творчага часу аддаю нацюрмортам. Дакладней, нацюрмортам з кветкамі. Але займаюся і пейзажамі, і партрэтамі, пішу кампазіцыйныя і нават абстрактныя творы. Чаму кветкі? Вядома ж, гэта ўплыў маёй маці — мастачкі Святланы Курашовай. Вы і самі такое заўважылі. Але яшчэ і таму, што мне цікава натхняцца кветкавай прыгажосцю. Здаецца, у нейкім фільме я пачуў: “Можна ўсё жыццё правесці ў пошуках такой дасканалай кветкі і гэтае жыццё не будзе марным...” Мой бацька ў дзяцінстве вучыў мяне заўважаць прыгажосць паўсюль: маляўнічы

запад сонца, грашыёны паварот ракі, палянку з цэлай гамай каляровых адценняў або пшчотную кветачку, знойдзенаю ля самай дарогі... Нацюрмортам займаюся і буду займацца ў далейшым, але сувязь з натурай у маіх творах паступова змяняецца. Кветкі ўсё больш проста толькі натхняюць мяне, але не дыкуюць свае ўмовы. Вось і на гэтай выставе вырашыў паказаць некалькі партрэтных прац...

Нават у такіх стрыманых словах творчы характар мастака даволі адчувальны. Алега Курашова заўжды прывабліваюць творы, нібыта ўзнікаючыя самі па сабе. Без асаблівых творчых пакут, лёгка і смела. Гэта акадэмічныя палотны Ю. Пэна, або нават зусім эксперыментальныя — маладых мастакоў, убачаныя на восенскім салоне. Але абавязкова ўмова для яго застаецца ўсё ж непарыўная рэалістычна-пазнавальная сутнасць. Партрэт павінен быць эмацыянальным. Вось на такіх умовах, вызначаных самому сабе, і пачаў свае спробы ў партрэтным жанры. Вядома ж, 18-гадовая праца ў карціннай галерэі Гаўрыла Вашчанкі паспрыяла знаёмству з творчасцю многіх мастакоў. А гэта — своеасаблівае школа, настаўнікамі якой сталі Гаўрыіл Вашчанка, Зоя Літвінава, Сяргей Цімохаў, Павел Татарнікаў, Аляксандр і Васіль Касцючэнікі, Роберт Ландарскі, Мікалай Казакевіч, Валяціна Ляховіч, Аляксандр Карпан і іншыя.

— Заўжды ёсць чаму павучыцца ў таленавітых людзей, але вучыцца трэба ўласным талентам, — слушна заўважае мой суразмоўца.

Што ж, гэтай выставай у Светлагорску Алег Курашоў засведчыў яскрава, што ўласны талент у яго, безумоўна, ёсць.

Ізяслаў КАТЛЯРЮ
Светлагорск

Дошка ў Брэсце.

Больш жывы за ўсіх жывых? або Хаджэнне векавога брэнда

Год 2020-ты рушыць да свайго завяршэння. Здаецца, шмат памятных дат і падзей прайшло праз ягоныя дні. Я ж згадаю адну круглую дату. Сто пяцьдзесят гадоў таму, у красавіку 1870-га, нарадзіўся Уладзімір Ульянаў. Пагадзіцеся, вельмі рэдкі юбілей, бо прайшоў праз жыццё сучаснікаў нібы незаўважным, хоць штогод імя Леніна атаясамліваецца з Кастрычніцкай рэвалюцыяй, якая на поставецкай прасторы святкуецца толькі ў нашай краіне. Але мне хацелася б падзяліцца сваімі думкамі пра гэтага чалавека не як пра палітыка і буйнога дзяржаўнага дзеяча, які 25 кастрычніка (7 лістапада) 1917 года разварушыў увесь свет, а ў кантэксце яго непасрэднай сувязі з культурай.

ІНТЭЛЕКТУАЛЬНАЯ ТЭРЫТОРЫЯ ПЕРСАНАЖА

Некаторыя цікавыя факты яго біяграфіі ў гэтым сэнсе да сённяшняга дня не страцілі сваёй актуальнасці, і раз параз мільгаюць і ў сродках масавай інфармацыі, і ў сацыяльных сетках, і ў кніжнай прадукцыі, і ў кінематографі, і ў навуковых даследаваннях. Іншымі словамі, тэма “Ленін і культура” і сёння не састарэлая, і нават наадварот — набывае нейкі “свежы” сэнс у сувязі з грандыёзнымі сацыяльнымі і культурнымі зменамі за апошнія некалькі дзесяцігоддзяў, якія адбыліся ў свеце, у тым ліку і ў нашай Беларусі.

Чаго я дакладна хацеў бы пазбегнуць у маім эсе, дык гэта ўсёй сённяшняй псеўдааб’ектыўнай мантры пра тое, што, з аднаго боку, Ленін быў амаль святым, добрым, а з другога — д’яблам, нядобрым чалавекам, і, маўляў, “у кожнага свая праўда”. Дык што гэта азначае? Што гісторыя была дарэмнай, марнай, што мільёны людзей першай чвэрці XX стагоддзя паміралі ў пакутах у гады станаўлення Савецкай улады па ўласнай неразумнасці, бязглуздасці, не разабраўшыся, што добра, а што не? Ды і сам гэты выбар — “добры Ленін” ці “дрэнны Ленін” — такі ж недарэчны, як пытанне ў фільме пра Чапаева: ты за балышавікоў ці за камуністаў?

Адпаведна, разважаючы пра Леніна ў прасторы культуры, трэба не ляпіць ацэначныя сужэнні — “чырвоны кат” ці “самы чалавечны з людзей”, а паказваць логіку сітуацыі — і акцэнтаваць інтэлектуальную траекторыю персанажа не ў маральнай пустэчы, дзе толькі два палюсы — “добра” і “дрэнна”, а на карце рэальнай мясціны. Вось толькі так можна зразумець, хто такі Ленін, у тым ліку ў адносінах да культуры і мастацтва.

Гаварыць пра Леніна

складана, бо для многіх людзей у нашай краіне і ў свеце ён усё яшчэ, па словах Маякоўскага, “жыве всех живых”. Для нас, беларусаў, ён ніяк не можа стаць “проста” гісторыяй, у тым ліку і ў адносінах да мастацтва і ўвогуле да прасторы культуры.

Цалкам сваё стаўленне да Леніна, а таксама да сацрэалізму ў цэлым, фундамент якога заклаў менавіта пераможца рэвалюцыі, я перагледзеў у эпоху гарбачоўскай “перабудовы” ў 1980-я. Пасля няпростых роздумаў прышоў да высновы, што так званы сацыялістычны рэалізм, у прыватнасці, у выяўленчым мастацтве, выйшаў з ужытку, і што Ленін як рэвалюцыянер-ідэолаг быў утапістам, які паспрабаваў у маштабах цэлай краіны рэалізаваць свае ўтапічныя ідэі і распаўсюдзіць іх на ўвесь свет. Некаторыя свае думкі наконт гэтага я тады адкрыта мог ужо гаварыць і ў друку (газета “Літаратура і мастацтва”, пазней — у “Культуры”), на розных творчых канферэнцыях Саюза мастакоў, абмеркаваннях выстаў, на пленумах і з’ездах мастакоў, канешне, у асяроддзі сваіх аднадумцаў, куды ўваходзілі і мастацтвазнаўцы — Алег Сурскі, Алег Белавусаў, Уладзімір Бойка, і мастакі — Мікалай Гудзіў, Уладзімір Стальмашонак, Леанід Шчамялёў, Аляксандр Кішчанка... Такіх “дысідэнтаў” ад мастацкай культуры тады было зусім небагата, але яны сталі першымі на Беларусі, хто адважыўся ўзяць пад сумненне існаванне метад сацрэалізму ў новых умовах.

І вось прайшоў час. Беларусь трыццаць гадоў таму стала дзяржавай незалежнай. Многае ў грамадстве перагледжана ва ўсіх галінах сацыяльнага жыцця, гісторыі краіны, культуры і мастацтва, палітыкі і эканомікі. Павырасталі новае пакаленне, “племя маладое,

незнакомое”, для якога ўсе гэтыя рэвалюцыі з іх героямі, сусветныя і грамадзянскія войны, — проста сівая гісторыя, якая знаходзіцца як бы на задворках іх жыцця і выклікае менш цікавасці, чым, скажам, амерыканскія кінабаевікі, камп’ютарныя гульні, гаджэты, інтэрнэт-прастора. Віртуальны свет моладзі часцяком выпяняе рэальны...

А што змянілася ў нашых адносінах да “вечно живого Ленина”? Аказалася, што для адной групы людзей ён усё яшчэ ікона, для іншых — адваротнае. З гэтага вынікае, што яго фігура і сёння мала

дзіця; Ленін — у бронзе, граніце, мармуры, алюмініі, гіпсе, бетоне, цэменце, дрэве. Я ўжо маўчу пра сотні Леніных у станковым і манументальным жывапісе, станковай скульптуры, графіцы, плакаце, дэкаратыўна-прыкладным і афарміцельскім мастацтве, кніжнай ілюстрацыі і гэтак далей. Большасць савецкіх мастакоў “чысцілі” сябе “пад Леніна”, дзякуючы якому атрымлівалі ганаровыя званні, добрыя ганарары, дзяржаўныя прэміі і шматлікія іншыя ўзнагароды. Ленін быў па-сапраўднаму іхнім “карміцелем”, асабліва пры стварэнні яго помнікаў і ма-

Леанід Сокаў. Сустрэча дзвюх скульптур (Ленін і Джакамеці). 1987 г. Сац-атр сустрэча дзвюх міроў у стылі сацрэалізм і мадэрнізм.

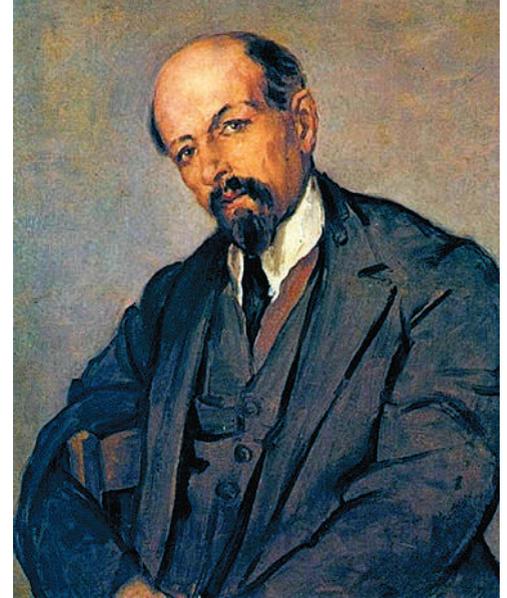
разгадана. У тым сэнсе, што аб’ектыўнаму погляду на ідэі і справы гэтага чалавека, які перавярнуў свет дагары нагамі, у абсалютнай большасці выпадкаў месца пакуль няма.

З-пад пэндзля і разца

Памятаеце сусветна-гістарычны афарызм — “Ленін жыў, але справа яго жыве”? Не сакрэт, што справа Ільіча і сапраўды трывала працягвае жыць у нас, у Беларусі. Жыве ў помніках і манументах, у інтэр’ерных бюстах, у назвах вуліц і плошчаў. Ленін, які сядзіць; Ленін, які стаіць з працягнутай у светлую будучыню рукой; Ленін-бюст і Ленін паясны; Ленін на ўвесь рост і Ленін на лаўцы; Ленін-гімназіст і Ленін — кучаравая

нументаў. У гэтых адносінах у Беларусі на першым плане былі нашы класікі — скульптары З.Азгур, А.Бембель, А.Анікейчык, Л.Гумілеўскі, П. Белавусаў, ленінскія манументальныя творы якіх і сёння ўпрыгожваюць цэнтры гарадоў Гродна, Салігорска, Барысава, Пружан, Бабруйска.

Першы гіпсавы помнік Леніну ў Беларусі з’явіўся ў мястэчку Краснаполле на Магілёўшчыне ў 1922 годзе. Аўтарам яго быў Аляксандр Грубэ, які вылепіў партрэт Леніна, якога ён бачыў на фотаздымках у часопісах і газетах. Пра гэта неўзабаве даведаліся ў Мінску, і “айшы горада” запрасілі скульптара ў сталіцу, абавязкова — з гэтым партрэтам, каб усталяваць яго ў клубе імя Карла Маркса. Грубэ доўга вёз скульптуру

Эміль Бернар. Партрэт Леніна (з натуры). 1910 г. Напісан у кафэ “La Closerie des Lilas” на бульвары Манпарнас. Парыж.

гужам па грунтовых дарогах амаль што на руках, бо была яна з засушанай гліны і вагой ў шаснаццаць пудоў! Нарэшце давёз. Бюст Леніна на трыбуне ўсталявалі ўрачыста, пры вялікай колькасці публікі. Гэта вам не жартачка: першы бюст Аляксандра Грубэ прынялі ў Саюз работнікаў мастацтваў, па-руску — РАБИС.

“Тут жа я атрымаў даручэнне, — калісьці распавядаў мне сам Аляксандр Васільевіч Грубэ, — зрабіць скульптуру Леніна для новага будынка Вышэйшай партшколы. Пад майстэрню адвлялі невялічкі закінуты магазін, дзе цягам года працаваў над статуяй правядыра. І за гэты час блізка пазнаёміўся з мінскімі мастакамі. Менавіта ў размовах з імі і ўзнікла ідэя арганізаваць у Мінску Першую Усебеларускую мастацкую выставу...” Дадам, што ў 1930-я гады па праекце Грубэ быў збудаваны помнік Леніну ў горадзе Барысава (знішчаны падчас вайны). А яшчэ Грубэ прыняў актыўны ўдзел ва Усеаюзным конкурсе па праектаванні помніка Леніну перад тагачаснай новабудовай — Домам урада БССР. Тады пераможцам выйшаў ленынградзец Мацвей Манізер.

У дзень смерці правядыра пагранічнікі Жыткавіцкага пагранатрада на Гомельшчыне сабраліся ў чырвоным кутку, выслухалі аповед камандзіра заставы Кавалёва пра рэвалюцыйны шлях Ільіча і тут жа вырашылі збудавань яго бюст на пастаменце ў выглядзе ступенчатага куба, па баках якога размяшчаліся светлыя вокны. Пагранічнікі лічылі, што “светлыя вокны — гэта святло ленінскіх

ідэй, якія а з а р а ю ц ь працоўным усяго свету шлях да новага жыцця”. Лёс гэтага твора невядомы...

А яшчэ быў праект, створаны студэнтамі Віцебскага мастацкага тэхнікума пад кіраўніцтвам педагога Міхаіла Керзіна. Ён задумваўся як “манумент цэлай гістарычнай эпохі, звязанай з пераўтварэннем

гусвету пасля Кастрычніка”. На складаным шматгранным пастаменце быў усталяваны шар — сімвал Зямлі, — вобрав, які даволі часта выкарыстоўваўся ў першых помніках Леніну. На шары павінна была размяшчацца фігура Ільіча на трыбуне, які звяртаецца з прамовай да рабочых планеты. Агульная вышыня манумента — 18 метраў. Аднак далей за праект справа не зрушыла.

Сляды на вадзе?

Мала хто ведае, але марыў стварыць музей Леніна ў Мінску і першы сакратар КПБ Пётр Машэраў. І вось тут паўстае такое пытанне: ці быў Ленін у Беларусі калі-небудзь хача б адзін раз? Адназначна скажу — не. Але ў савецкія, дакладней — “машэраўскія” часы партыйная эліта БССР вельмі хацела знайсці хоць нейкі след, які правядуць сусветнага пралетарыята пакуноў на нашай тэрыторыі. Спецыяльная камісія з Акадэміі навук па заданні ЦК КПБ доўга шукала такі след, каб стварыць у беларускай сталіцы буйны музей Леніна. Шукала-шукала, але знайшла толькі факт таго, што Ленін мог праезджаць праз Мінск 28 ліпеня 1900 года па шляху ў Еўропу. Гадоў сорок таму на Аршанскім вакзале беларускія чыгуначнікі ўсталявалі мемарыяльную дошку, якая апавяшчае, што праз гэты вакзал у верасні 1895 года, вяртаючыся ў Расію, і ў ліпені 1900 года па дарозе ў эміграцыю, праезджаў Ульянаў-Ленін. Стаянка цягніка была прыкладна 15 хвілін, аднак Ільіч наўрад ці выходзіў з купэ... Не ведаю, ці захавалася

Адам Пług (1867).

гэтая мемарыяльная дошка сёння... Аналагічная дошка знаходзіцца і на чыгуначнай станцыі горада Брэста, якая таксама сведчыць, што “У.І. Уляняў-Ленін у ліпені 1900 года на шляху ў эміграцыю праязджаў чыгуначную станцыю Брест”.

У БССР было прыкладна каля 600 помнікаў “лепшаму сябру беларускага народа” (у Мінску — 22). За гады Незалежнасці іх стала на 200 менш — у асноўным за кошт дэмантажу з тэрыторый розных прадпрыемстваў у сувязі з тым, што выявы прыйшлі ў заняпад. Скажам, за апошні час былі дэмантаваны вялікі па памерах помнік Леніну ў Смаргоні пад маркай “рэстаўрацыі”, а таксама знік вялікі бюст правадчыра з тэрыторыі Магілёўскага завода штучнага валакна. Пагрудны бюст Ільіча прыбралі таксама і з вуліцы Пушкінскай у Брэсце. Гэта пакуль такія дробныя хады, але пра “дэкамунізацыю” ў Беларусі кажаць яшчэ зарана...

Канешне, як лічыцца, лепшы бронзавы Ленін — на галоўнай плошчы рэспублікі — плошчы Незалежнасці, які дасюль кліча чырвонаармейцаў на барацьбу з белапалкамі. Няма слоў, помнік салідны, не халтурны, усё ж аўтары — класік сацрэалізму Мацвей Манізер са знакамітым архітэктарам Іосіфам Лангбардам.

Аднак, на мой чыста суб’ектыўны погляд, месца іншым, менш значным па мастацкіх вартасцях шматлікіх “леніных” — у парку-музеі мастацтва эпохі сацыялізму пад адкрытым небам, які, мабыць, калісьці і з’явіцца. Падобныя мемарыяльныя парк-музеі сёння пасяхова існуюць. Скажам, Парк мастацтва ў Маскве, дзе можна пабачыць больш за 800 адпаведных эпохе скульптур, таксама ёсць аналагічныя парк-музеі ў Будапешце і Сафіі. Дарэчы, у гэтым плане нам можна было б трошкі “разгрузіць” мемарыяльны музей-майстэрню Заіра Азгура, дзе знаходзяцца і манументальныя бюсты Леніна і Маркса, якія калісьці стаялі перад будынкам ЦК КПБ, і шмат іншых буйных рэвалюцыянераў розных краін і народаў.

Аднак сам Ленін у найноўшым часе пачаў жыць на планеце ўжо іншым жыццём. З прадмета шанавання ён ператварыўся ва ўдалы гандлёвы брэнд. Напрыклад, гандлёвы знак Lenin, уключаючы рускую транскрыпцыю гэтага слова, дваццаць гадоў таму быў зарэгістраваны ў Міжнароднай арганізацыі па інтэлектуальнай уласнасці кампаніяй Human Bios GmbH з швейцарскага горада Крайцлінгена...

Барыс КРЭПАК, заслужаны дзеяч мастацтваў

Працяг — у наступных нумарах “К”

лотага 1852 года афіцыйна стаў часткай мінулага. Страціўшы гэтую трыбуну, маладыя літаратары ліхаманкава шукалі замену. Жывучы дастаткова далёка ад роднай Літвы-Беларусі, закінуты лесам ва ўкраінскую правінцыю, Адам Пług не мог змірыцца з гэтай стратай. Таму малады пісьменнік-гувернёр, якому на той момант яшчэ не было трыццаці гадоў, вырашыў стаць рэдактарам новага выдання.

У 1844 годзе літвін-беларус Ігнат Ходзька (1796 — 1861), адзін з аўтараў “Athenaeum”, надрукаваў асобнай кніжкай твор, які проста патрабуе экранізацыі. Падаецца, “Успаміны квестара” — самы папулярны твор гэтага прадстаўніка славацкага літаратурнага клана Ходзькаў. Квестарам

згаданых увайшлі “Марцін-хутаранін”, “Успаміны пана Якаба” і іншыя. У гэтым самым годзе Адам Пług паступіў на службу ў канцылярыю шляхецкай дэпутаты Падольскай губерні, дзе займаўся да 1858 года разборам радаводаў мясцовай шляхты.

Ад таго моманту з Адамам Плугом, як з літаратарам, пачалі “лічыцца”. Праўда, калі адны не шкадавалі пахвалы, іншыя выступалі з жорсткай крытыкай. Асабліва незадаволены былі ў шматлікім таборы апалагетаў “прыгоннага права”. Заклік Адама Плуга глядзець на сялян, як на братаў і дзятліца з імі маёнткам, успрымаўся вельмі нервова. Як казаў Уладзіслаў Каратынскі: “Трэба ведаць, што Пług пісаў гэта да вызвалення сялян ад прыгону і ў краіне, дзе яшчэ існавала прыгоннае права

Смалян). Гэты ж пан Дабравольскі, назіраючы за сумуючым Сыракомлі, фактычна ажаніў яго з выхаванкай сваёй жонкі Паўлінай Мітрашэўскай.

Дарэчы, вельмі верагодна, што шукаць на Нясвіжчыне продкаў Паўліны з прозвішчам Мітрашэўскія дарэмная справа. А вось аднадворцаў Мірашэўскіх у нясвіжскай парафіі ў першай палове XIX стагоддзя было багата. Таму, нягледзячы на тое, што яна засталася ў гісторыі як Мітрашэўская (у тым ліку і на надмагіллі), тут ёсць над чым паразважаць гісторыкам-генеолагам.

ШЛЮБ 3 СЕР(Ж)ПУТОЎСКАЙ

Што ж да шлюбу Адама Плуга, то тут гісторыя крыху іншая. Шмат вандруючы па ўкраінскіх мястэчках у пошуках настаўніцкага хлеба, наш зямляк не меў ні свайго кута, ні нейкіх сур’ёзных перспектываў калі-небудзь яго займець. Таму калі аднойчы яму на вока патрапіла паненка (а тады яшчэ зусім дзіця пятнаццаці гадоў) Людвіка Сержпутоўская, ён і думаць не думаў, што праз нейкі час яна стане яго жонкай. Пару гадоў час ад часу гасцюючы ў маёнтку яе дзядзькі Каэтана Длускага на Падоллі, Адам Пług наўмысна рабіў выгляд, што яна яму абсалютна нецікава, хоць сэрца яго ўжо было ў палоне. Праўда, нейкія вібрацыі сэрца і розуму ўсё ж прасачыліся ў паветра, бо паляцелі па наваколлю чуткі, што нездарма такі годны пан Пяткевіч зязджае да Длускага “на гоці”. Таму аднойчы настаўнік пастанавіў — або адмовіцца ад думак і перастаць бываць на тым падворку, або... І пасля вяртання з Літвы (1856 год) пісьменнік 22 снежня 1856 года засведчыў сваё рашэнне пану Длускаму. Згода была атрымана. Адам Пług (34 гады) і паненка Людвіка Сержпутоўская (20 гадоў) заручыліся ўзімку-ўвёсню наступнага года, і праз некалькі месяцаў ажаніліся. 3 мая 1857 года Адам Пług напісаў сябру Ігнату Ходзьке ліст, у якім трошкі распавёў пра сваю нарачонаю. Згадаў і пра тое, што яе дзядзька Каетан Длускі быў жанаты з даўняй прыяцельніцай Адама Плуга, нейкай паненкай Дабравольскай. Бачыцца мне такое супадзенне невыпадковым. Існуе верагоднасць таго, што была яна або дачкай Адольфа Дабравольскага, або сваячніцай. Хоць гэта прозвішча і вельмі распаўсюджанае.

(у Польскім Каралеўстве з 1807 года была толькі панычна). І таму тым больш трэба дзівіцца грамадзянскай мужнасці ў сціплага хатняга настаўніка”.

РОЛЯ ДАБРАВольСКАГА

У адрозненне ад свайго сябры-пагодка Уладзіслава Сыракомлі, які ажаніўся ў дваццаць гадоў, Адам Пług не спяшаўся. Як я ўжо пісаў, першым юнацкім каханнем рамантыка Сыракомлі была старэйшая сястра Адама Плуга, якая была замужам. Таму, каб забыцца пра яе Сыракомля пабраўся шлюбом “з першай сустрэчай”. Гэта гісторыя мае важнае значэння для расповеда пра Адама Плуга, бо сувязь паміж шлюбамі і аднаго, і другога, хоць яны і аддаленыя ў гадах, але, падаецца, самая непасрэдная. І сваю ролю тут сыграў пан Адольф Дабравольскі (1796 — 1866).

Пачнем з Сыракомлі. Пасля таго, як у 1841 годзе бацька хлопца прыстроіў яго ў архіў Нясвіжскага замка, малады літаратар-архівіст апынуўся ў надзвычай цікавай кампаніі. У той час гэтай установай кіраваў былы сакратар князя Адама Чартарыскага, а цяпер давераная асоба князёў Вітгенштэйнаў Адольф Дабравольскі. Ён абудзіў у Нясвіжы інтэлектуальнае жыццё, стварыў гурток, у які ўваходзілі колішнія выхаванцы розных універсітэтаў, у тым ліку і Дорпацкага. Жанаты ён быў на Марцыяне, сястры яшчэ аднаго былога сакратара князя Адама Чартарыскага, пэрта, пісьменніка і грамадскага дзеяча Карала Сянкевіча з пад Вініцы (Русь-Украіна).

З успамінаў розных асобаў, у тым ліку і сябра Адама Міцкевіча Францішка Малейскага, вынікае, што Дабравольскі быў адной з найцікавейшых асобаў з кола князя Чартарыскага, годным і вельмі ўплывовым чалавекам. Нельга забыць, што калі колішні філамат Тамаш Зан вярнуўся з выгнання на радзіму ў Літву-Беларусь, менавіта пан Дабравольскі за “І злоты” прадаў ахвяры царскіх рэпрэсій Зану маёнтка Кахачын (блізу

3 клана Пяткевічаў герба “Трубы”

Частка III

Зміцер ЮРКЕВІЧ

P.S. “ПАН ЛАПА”

Хацеў бы яшчэ раз вярнуцца ў твая часы, калі Адам Пług упершыню пакаштаваў цяжкага “настаўніцкага хлеба”. Нагадаем, пасля завяршэння гімназіі ў Слуцку Пług у 1842 — 1845 гадах патрапіў гувернёрам да “нейкага пана Лапы”, вакол асобы якога сплёўся надзвычай цікавы вузел. Як піша гісторык Юрась Снапкоўскі, Дзянізы-Аляксандр (1802 — 1869) быў спадчынным гаспадаром Рудабелкі. Старэйшы брат Аляксандра Міхал (1798 — 1840) быў афіцэрам і “декабрыстам”. Як сыны чыноўніка немалого калібру Дамініка Лапы, абодва атрымалі выдатную адукацыю (у тым ліку ва ўніверсітэце ў Дорпаце (цяпер Тарту, Эстонія). Атабарыўшыся на радзіме, Аляксандр аж пяць разоў (па тры гады) запар абіраўся “бобруйскім уездным прадводіцелем дворянства”. Пасля чаго, у 1859-м, быў абраны “мінскім губерньскім прадводіцелем дворянства”. Тым не менш у 1863 годзе ён быў арыштаваны, сасланы ў Пермскую губерню, а маёнтка яго канфіскаваны.

Яшчэ да гэтага, у 1856 годзе, адзін з пачынальнікаў беларускай літаратуры Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч прысвяціў Лапе кніжку. Аб тым, што Лапа ведалі беларускую мову, вынікае з успамінаў Адама (Адольфа) Багдановіча. Бацька беларускага класіка Максіма Багдановіча быў сынам Юрыя, кухара ў Лапаў (!). А ягоным хросным бацькам — адзін з колішніх выхаванцаў Адама Плуга — Дамінік, сын Аляксандра Лапы. Вось якая цікавая характарыстыка на пана Лапу маецца ў гэтых успамінах: “Лапа, судя по всему, что я о нём знаю, был большой делец, человек предприимчивый, в 50-х годах губернский маршалок (предводитель дворянства). Он да секретарь дворянства Гаусман немало сострипал дворянских документов, за хорошие деньги, мелкой шпалей, судя по самому красивому зданию в Минске — каменнице Гаусмана, в которой десятки лет помещалось общественное собрание, по Подгорной, против бульвара”.

УКРАЇНСКІ ПЕРЫЯД. ПРАЦЯГ “КВЕСТАР”

Часопіс “Athenaeum”, які Юзаф Крашэўскі цягнуў дзесяць гадоў як цяжкі, але вельмі патрэбны “воз”, 14

манахі-бернардынцы называлі брата, які займаўся зборам ахвяраванняў на кляштар. Зразумела, Адам Пług не мог не ведаць гэты твор. І таму пытанне выбару назвы для новага часопіса вырашылася само па сабе — “Квестар”. І ў дадзеным выпадку часопіс (а дакладней ягоны рэдактар) павінен быў знаходліва і рупліва збіраць ахвяраванні з братаў-літаратараў для ўсеагульнай карысці. Даведзеныя пра такія планы Адама Плуга некаторыя пачалі з яго смяяцца. Бо ў тых умовах нават сама такая думка многім, а часам і Плугу, падавалася вар’яцтвам. Але “рэдактар” упарта шукаў па ўсёй былой Рэчы Паспалітай і новых твораў, і тых, хто мог бы падтрымаць выданне фінансава.

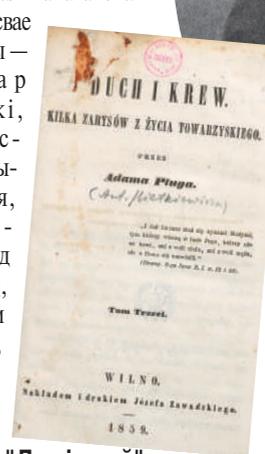
Першым на “званочак” квестара адгукнуліся сябры — Уладзіслаў Сыракомля і Юзаф Крашэўскі. Кожнаму з чатырох раздзелаў будучага літаратурнага альманаха знайшліся свае куратары — Гектар Лапіцкі, Уладзіслаў Сыракомля, Антон Эдвард Адыец, Адам Пług, Паўліна Вількоўская і “Дух і кроў” Юльян Адам Пług, (1859)

Баршэвіч. Заставалася толькі атрымаць дазвол цензуры на друк. І тут “Квестар” спатыкнуўся. “Наивысшее позволение” не ўдалося атрымаць нават вельмі ўплывоваму ў тая часы Крашэўскаму, які вельмі хацеў дапамагчы новаму выданню. Як пісаў у 2016 годзе даследчыца Ёанна Лекан-Міжэўска, расчараваны Адам Пług у сакавіку 1853 года вырашыў перадаць ужо сабраныя матэрыялы Стафану Бушчынскаму з Жытоміршчыны, які ў тая часы намагаўся заснаваць новае выданне “Podolanie”.

Гэта быў перыяд, калі з-пад пяра літаратара выходзілі творы, напісаныя “кроўю сэрца і сокам нерваў” — “Забойца дзяцей” (1851), “Зараза” (1852), “Галава і сэрца” (1853). У 1854 годзе віленскі выдавец Юзаф Завадскі выдаў тры тамы твораў Адама Плуга, куды акрамя

Аляксандр Лапа.

“Дух і кроў” Адам Пług, (1859)

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.".

■ "Сусвет Язэпа Драздовіча".

Выставы:

- Персанальная выстава Уладзіміра Вішнеўскага "Лесвіца ў неба"

(графічныя работы і скульптуры мастака) — да 29 лістапада.

- Выстава твораў Дар'і Карпавай "Вітамін Ж(ывапіс)" — да 10 студзеня 2021-га.
- Сумесны культурна-адукацыйны праект-квэст Нацыянальнага мастацкага музея і Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны "Аб Вялікай Айчыннай..."

■ "Фердынанд Рушчыц":

віртуальная выстава да 150-годдзя з дня нараджэння.

■ Віртуальная выстава "Юбілей беларускага камсамола".

■ Віртуальная выстава "Юбілей беларускага камсамола" прысвечаная 100-годдзю ЛКСМБ — на сайце музея.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
І ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная,
33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".

■ "Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча".

■ "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст.".

■ Выстава "Эпоха рамантыкаў. Ваньковіч і яго час" — да 19 лютага 2021-га.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы",
Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.

■ Займальныя майстар-класы па саломалляцтву, вырабу традыцыйных лялек, пляценні паясоў (бранзалетаў). Патрапіць на майстар-клас можна ў любы працоўны дзень музея: серада-нядзеля з 10.00 да 17.00.

Папярэдні запіс абавязковы.

■ Праграма "На Каляды ў музей" (транспарт ад школы да музея і назад, экскурсія, майстар-клас па саломалляцтву, выступленне калядоўшчыкаў, майстар-клас па традыцыйных танцах, народныя гульні, пачастунак). Папярэдні запіс абавязковы.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30) панядзелак — выхадны.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Сталінград 1942 — 1943. Беларусы на абароне горада" — да 21 снежня.

■ Выстава "Яўген Халдзеі. Сцяг Перамогі" — да 27 снежня.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"
МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"

Падземны пераход
ст.м. "Пятроўшчына".

Падземны пераход
ст.м. "Плошча Перамогі".

Праспект
Незалежнасці, 44.

Вуліца Валадарскага, 16.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-
КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-
ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51,
+ 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная
экспазіцыя.

■ Выставачны праект "Сапраўднае" мастакоў міжнароднага грамадскага аб'яднання "Еўразійская мастацкая садружнасць" — да 28 лютага 2021-га.

■ Выставачны праект "Пасядзім з густам!" (фатэлі і крэслы XVIII — XX стст. з фондаў музея-запаведніка) + квэст-віктарына "Пасядзім, падумаем". Па папярэдніх заяўках. Да 5 красавіка 2021-га.

■ Міжнародны выставачны праект "Castrum doloris. Пахавальны цырыманіяль нясвіжскага двара". У складзе пастаяннай экспазіцыі.

■ Міжнародны выставачны праект "Даспехі радзівілаўскага Нясвіжа" (артэфекты з калекцыі Музея Фіцвільяма Кэмбрыджскага універсітэта, Нацыянальнага гістарычнага музея і Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж"). У складзе пастаяннай экспазіцыі.

■ Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейсіка, 1.

■ Фотавыстава Віталія Некрашэвіча "Зямля пад белымі крыламі" — да 7 снежня.

■ Пастаянная экспазіцыя.
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

ПА ПЫТАННЯХ
РАЗМЯШЧЭННЯ
РЭКЛАМЫ

Ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся

па тэлефоне

+ 375 17 286 07 97

і па тэлефоне/факсе

+375 17 334 57 41

альбо пішыце

на электронны адрас

kultura@tut.by!

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90,
(8-01596) 2 82 70.

■ Пастаянная
экспазіцыя.

■ Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях праз стагоддзі".

■ Экскурсія з элементамі дэгустацыі "У госці да Пана Каханку".

■ Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя".

■ Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дваіх "Інтрыгі Купідона".

■ Музейныя камунікатыўныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар..."

■ "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".

■ Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".

■ Правядзенне вясельных цырымоній, святкаванне гадавіны вяселля.

■ Музейная фотаплячоўка.

■ Восеньскі сезон канцэртаў Белдзяржфілармоніі.

■ Квэст "Таямніца двух куфраў".

ГАЛЕРЭІ

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

■ Арт-фестываль выяўленчага мастацтва (трыенале жывапісу, графікі і скульптуры "VIVAT VITA", міжнародны фестываль "Арт-Мінск" і выставачны праект "Графіка года") — да 16 снежня.

Да 90-годдзя Уладзіміра Караткевіча

(Працяг. Пачатак на ст. 2)

Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры падрыхтаваў літаратурна-мастацкую экспазіцыю "Уладзімір Караткевіч у выяўленчым мастацтве", якая будзе працаваць з 10 лістапада да 20 снежня бягучага года. Экспазіцыя створана ў рамках сумеснага праекта з Нацыянальным мастацкім музеем Рэспублікі Беларусь і Цэнтральнай навуковай бібліятэкай імя Якуба Коласа НАН РБ.

Арганізатары прапануюць усім аматарам творчасці Уладзіміра Караткевіча паміж іншага разгледзець месца і значэнне пісьменніка, паэта, драматурга ў нацыянальнай мастацкай культуры.

Жывапісныя палотны знакамітых мастакоў робяць экспазіцыю выразна-кранальнай. Тут прадстаўлены творы Уладзіміра Тоўсіца, Міхася Булавея, Леаніда Дуларэнкі, ілюстрацыі Генадзя Грака і Пятра Драчова, графіка Віктара Мікіты. І, безумоўна, рукапісы твораў самага Уладзіміра Караткевіча, фатаграфіі, малюнкi, асабістыя рэчы.

У Рэспубліканскім тэатры беларускай драматургіі пры ўдзеле салістаў ансамбля "Музычная арка" адбыліся паказы спектакля "Наш Караткевіч" (26, 27 лістапада).

Падчас паказаў спектакля працавала выстава "Уладзімір Караткевіч. Быў. Ёсць. Буду...", на якой дэманстраваліся матэрыялы з фондаў Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры: кнігі, фатаграфіі і сувеніры, звязаныя з жыццём і творчасцю пісьменніка.

Дарэчы, святкаваць юбілейны год знакамітага беларускага пісьменніка Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры пачаў яшчэ вясной. Менавіта тады з'явіўся праект "Чытаем класіку разам". На працягу часу ў анлайн-чытанні рамана Уладзіміра Караткевіча "Каласы пад сярпом тваім" прынялі ўдзел культурныя і грамадскія дзеячы, вядомыя артысты і журналісты Беларусі.

"К"

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР
ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

■ 28 лістапада — "Тры парасяці" (балет у 2-х дзеях)

С.Кібіравай. Дырыжор — Алег Лясун. Пачатак а 12-й.

■ 28 — "Яўген Анегін" (опера ў 3-х дзеях) П.Чайкоўскага. Дырыжор — Мікалай Калядка.

■ 29 — "Чароўная музыка" (опера-казка ў 2-х дзеях)

М.Мінкова. Дырыжор — Іван Касцяхін. Пачатак аб 11-й.

■ 29 — "Жар-птушка" І.Стравінскага, "Шэхеразада"

М.Рымскага-Корсакава (балеты ў адной дзеі). Дырыжор — Алег Лясун. Пачатак а 18-й.

■ 29 — Канцэрт "Шэдэўры оперы". Камерная зала

імя Л.П.Александроўскай. Пачатак у 19.30.

■ 1 снежня — "Сівая легенда" (опера ў 2-х дзеях)

Д.Смоўскага. Дырыжор — Алег Лясун.

■ 2 — "Спячая прыгажуня" (балет-феерыя ў 2-х дзеях)

П.Чайкоўскага. Дырыжор — Мікалай Калядка.

■ 2 — Канцэрт "Партрэты. Леанід Уцёсаў". Камерная

зала імя Л.П.Александроўскай. Пачатак у 19.30.

■ 3 — "Травіята" (опера ў 4-х дзеях) Дж. Вердзі.

Дырыжор — Дзмітрый Мацвіенка.

■ 4 — "Спартак" (балет у 3-х дзеях) А.Хачатурана.

Дырыжор — Мікалай Калядка.

■ 4 — Канцэрт "Я памятаю вальса гук цудоўны..."

(з цыкла "Вечары з "Серэнадай"). Камерная зала

імя Л.П.Александроўскай. Пачатак у 19.30.

■ 5 — "Рыгалета" (опера ў 2-х дзеях) Дж.Вердзі.

Дырыжор — Алег Лясун.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

"РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.

■ 28 лістапада, 5 снежня — "Таямніца чароўнага

календара" (музычны дэтэктыв) М.Варфаламеева.

Пачатак аб 11-й.

■ 28 лістапада, 5 снежня — "Беларусь. Дыдактыка"

(праект з удзелам народнай артысткі Рэспублікі Беларусь

Тацяны Мархель).

■ 30 — "Мудрамер" (сатырычная камедыя)

М.Матукоўскага.

■ 2, 4 снежня — "Кар'ера доктара Рауса" (трагікамедыя)

В.Марціновіча.

■ 3 — "Профіт" (трагікамедыя з жыцця дзяржслужачых

па матывах "Даходнага месца" А. Астроўскага). Прэм'ера.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ

БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ 28 лістапада — "Касмічная казка" Х. Паўкша.

■ 29 — "Церам-церамок" (музычная казка) С.Маршака.

Пачатак спектакляў аб 11-й.